

”Varhainen tuki tulisi olla vanhemmille mahdollisuus, ei uhka”

Varhainen tuki ja kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksen opettajien kertomana

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus, sosionomikoulutus

2020, syksy

Iida Peura

Maiju Pitkänen

Roosa Sillanpää

Tekijä	Iida Peura, Maiju Pitkänen ja Roosa Sillanpää	Vuosi 2020
Työn nimi	Mitä varhaiskasvatuksen opettajat kertovat varhaisesta tuesta ja kasvatusyhteistyöstä varhaiskasvatuksessa	
Ohjaajat	Outi Välimaa	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien valmiuksia tarjota varhaista tukea lapselle varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti kasvatusyhteistyön merkitystä varhaista tukea tarjottaessa.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Etelä-Suomessa sijaitsevan keskisuuren kaupungin varhaiskasvatuspalvelut. Tutkimusaineisto hankittiin strukturoidulla Webropol-kyselylomakkeella, johon vastasi kahden päiväkodin opettajia yhteensä 11. Aineisto analysointiin teemoittelemalla. Tietoperustassa tarkasteltiin varhaiskasvatusta ja sen historiaa, varhaiskasvatusta ohjaavaa lainsäädäntöä, eteläsuomalaisen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa, kasvatusyhteistyötä sekä varhaista tukea.

Tutkimuksen tuloksista selvisi varhaiskasvatusten opettajien kokemukset yhteistyön merkityksestä työyhteisön ja eri tahojen välillä varhaista tukea tarjottaessa. Keskeiseksi teemaksi osoittautui vuorovaikutus ja sen merkitys kasvatusyhteistyölle. Haasteina toimivalle yhteistyölle nähdään yhteisen kielitaidon puutteet. Tuloksista voidaan päätellä yhteistyön varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa olevan merkittävää varhaisen tuen tarjoamisessa. Tulosten mukaan tärkeää on myös varhainen huolen puheeksi ottaminen, jotta varhainen tuki mahdollistuu. Työntilaaaja voi hyödyntää tutkimustuloksia palveluiden sekä henkilökunnan ammattitaidon kehittämisessä.

Avainsanat varhaiskasvatus, kasvatusyhteistyö, varhainen tuki

Sivut 50 sivua ja liitteitä 8 sivua

Author	Iida Peura, Maiju Pitkänen and Roosa Sillanpää	Year 2020
Subject	What early childhood education teachers say about early support and educational co-operation in early childhood education	
Supervisors	Outi Välimaa	

ABSTRACT

The aim of the thesis was to assess early childhood education teachers' competence in providing early support to a child in early education. The thesis specifically examines the importance of educational partnership when promoting a child's development in early childhood education. The thesis also concentrates on the significance of teachers' experience in educational partnership and their ability to offer assistance to both family and child.

The thesis was conducted for the early childhood education services of a city located in southern Finland. The information for the thesis was collected with a structured Webropol questionnaire from early childhood education teachers from two public daycare centres. Eleven responses were received. The information was analysed by using content analysis and organized by themes. The theoretical analysis of the thesis examines early childhood education and its history, the laws and regulations regarding early childhood education, the municipal early childhood education plan, educational partnership, and the early support process.

The results indicate that the early childhood education teachers emphasize the importance of collaboration between their work community and other parties when providing early support services. The main theme in the data was interaction and its importance for educational partnership. The challenges for the educational partnership are lack of time and mutual language. The results conclude that collaboration with a special education teacher plays a significant role in providing early support in early childhood education. The results of this study also prove how important it is to broach raised concerns at an early stage, in order

to enable early support. The commissioner of the thesis can utilize the results, when developing the early childhood education services and staff of their city.

Keywords early childhood education, educational co-operation, early support

Pages 50 pages and appendices 8 pages

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Aiemmat tutkimukset.....	3
3	Aiheen ajankohtaisuus	5
4	Varhaiskasvatus lainsäädännössä ja varhaisena tukena	7
4.1	Varhaiskasvatuksen historia	7
4.2	Varhaiskasvatusta ohjaavat lainsäädäntö ja asiakirjat	9
4.3	Toimeksiantajakaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	11
5	Kasvatusyhteistyö.....	15
5.1	Kasvatusyhteistyön rakentuminen	16
5.2	Kasvatusyhteistyö varhaisen tuen välineenä.....	18
5.3	Kasvatusyhteistyön periaatteet	19
5.3.1	Kuuleminen	19
5.3.2	Kunnioitus	20
5.3.3	Luottamus	20
5.3.4	Dialogisuus	21
6	Varhainen tuki ja varhainen puuttuminen varhaiskasvatuksessa.....	22
7	Tutkimusprosessi.....	23
7.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.....	24
7.2	Laadullinen tutkimus.....	24
7.3	Tutkimusaineisto.....	25
7.4	Tutkimusanalyysin toteutus.....	26
7.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	26
8	Tutkimustulokset	27
8.1	KVEO eli konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja	28
8.2	Vuorovaikutus ja kommunikaatio	30
8.3	Puheeksi ottaminen	31
8.4	Työyhteisön tuki.....	33
8.5	Resurssit	34
8.6	Kasvatusyhteistyön teemat.....	35
9	Johtopäätökset	41
10	Pohdinta	45
	Lähteet.....	47

Kuvat

Kuva 1. Nelivuotiaiden lasten vanhempien näkemyksiä perheen hyvinvoinnista (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2018)	6
Kuva 2. Havainnoinnista tarvittaviin tukitoimiin (Toimeksiantajakaupunki, 2019)	14
Kuva 3. Kasvatusyhteistyön periaatteet	19
Kuva 4. Päiväkotien oleelliset yhteistyötahot	30
Kuva 5. Huolen puheeksi ottamisen osaaminen	33
Kuva 6. Työtiimin kokeminen merkityksellisenä varhaisen tuen tarjoamisessa	34
Kuva 7. Kasvatusyhteistyölle merkittävimmiksi koetut tekijät (valittu 5 tärkeintä)	37
Kuva 8. Miten vuorovaikutus vanhempien / huoltajien kanssa tapahtuu?	38
Kuva 9. Tilanteet, joissa keskustelen lapsen vanhempien/huoltajien kanssa lapsesta tai perheen muista asioista.	39
Kuva 10. Kasvatusyhteistyön mahdolliset haasteet	41

Liitteet

Liite 1	Kyselylomake
Liite 2	Saatekirje
Liite 3	Huolen vyöhykkeet

1 Johdanto

Varhainen tuki on osa ehkäisevää lastensuojelua, jossa eri tahojen työntekijät tekevät yhteistyötä perheen kanssa lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Varhaisen tuen tarkoituksena on lapsen hyvinvoinnin saavuttaminen vanhemmuutta tukemalla. (Varhaisen tuen käsikirja, 2012) Varhainen puuttuminen on esillä uudessa hallitusohjelmassa, Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissohjelmassa sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämissohjelmassa. Ohjelmissa korostetaan lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden lisäksi perheiden ja työntekijöiden keskinäistä varhaista sekä avointa yhteistyötä. (Varhaisen tuen käsikirja, 2012.)

Rinteen ja Marinin hallitusohjelman myötä uudistunut varhaiskasvatustuki astui voimaan 1.8.2020. Uudistetun lain myötä kaikilla lapsilla on jatkossa oikeus osallistua kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen. Osallistuminen ei ole sidonnainen vanhempien työtilanteeseen, opiskeluun tai perhe- tai hoitovapaalla olemiseen perheen toisen lapsen vuoksi. Muutoksella pyritään vahvistamaan yhdenvertaisuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019)

Opinnäytetyömme paneutuu varhaisen tuen toteutumiseen varhaiskasvatuksessa. Aihetta tarkastelemme erityisesti kasvatusyhteistyön näkökulmasta. Tutkimme opinnäytetyössä varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä ja kokemuksia kasvatusyhteistyöstä sekä sen merkityksestä varhaista tukea tarjottaessa. Opinnäytetyö liittyy vahvasti sosionomin osaamiseen ja sosionomin työhön. Varhaiskasvatuksessa työskentelevät sosionomit, osallistuvat kasvatusyhteistyöhön, työskentelevät erityistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä kanssa sekä tarjoavat varhaista tukea osana työtään.

Sosionomit, jotka ovat valmistuneet tai valmistuvat 31.7.2023 mennessä, voivat työskennellä varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä, mikäli ovat suorittaneet 60 opintopistettä pedagogisia opintoja osana ammattikorkeakoulututkintoaan. 31.7.2023 jälkeen valmistuneet sosionomit, jotka ovat suorittaneet tämän saman määrän pedagogisia opintoja eivät voi työskennellä varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä, vaan he toimivat päiväkodissa varhaiskasvatuksen sosionomin nimikkeellä. (Talentia, n.d.) Varhaiskasvatuksen kelpoisuuksien muututtua tulee varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvassa erityisesti

näkymään sosionomitutkinnon tuottama monialainen yhteistyö sekä perheiden palveluohjaus ja kasvatusyhteistyön vahvistaminen. (Talentia, n.d)

Opinnäytetyön aihe valikoitui sen ajankohtaisuuden vuoksi. Halusimme tutkimukseen nimenomaan ennaltaehkäisevän lastensuojelun näkökulmaa. Opinnäytetyön toimeksiantajan toiveena oli varhaisen tuen käsitteleminen. Kasvatusyhteistyö on merkityksellinen osa varhaista tukea varhaiskasvatuksessa, minkä vuoksi se on liitettynä vahvasti tutkimukseemme.

2 Aiemmat tutkimukset

Opinnäytetyömme kannalta on oleellista tarkastella aiempia aiheeseemme liittyviä tutkimuksia. Olemme tutkineet tuoreita tutkimuksia, jotka käsittelevät varhaista tukea tai kasvatusyhteistyötä varhaiskasvatuksessa. Seuraavissa kappaleissa esittelemme ja avaamme tarkastelemiamme tutkimuksia tarkemmin.

Emma Bergman ja Roosa Myllyrinne (2019) tarkastelevat Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun sosionomitutkinnon opinnäytetyössään ehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa. Työssä selvitettiin varhaiskasvatuksenopettajien toimintatapoja ja haasteita liittyen ehkäisevään lastensuojelutyöhön. Tutkimus oli laadullinen, ja sen aineisto kerättiin teemahaastatteluilla ja analysoitiin sisällönanalyysillä. Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi ehkäisevän lastensuojelun tarpeen kasvaneen sekä varhaiskasvatuksen toiminnan muuttuneen suuntaan, jossa kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu. Tärkeimmiksi ehkäisevän lastensuojelutyön menetelmiksi varhaiskasvatuksenopettajat olivat kertoneet yhteistyön sekä vuorovaikutuksen perheen kanssa. (Bergman & Myllyrinne, 2019, s. 2)

Sanni Salonen tutki vuoden 2019 pro gradu -tutkielmassaan varhaiskasvatuksen opettajien valmiuksia toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä sekä taitoa tarttua lastensuojelulliseen huoleen varhaiskasvatuksessa. Tutkimus toteutettiin yksilöhaastatteluina. Aineistoa Salonen analysoi hyödyntämällä teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä sekä litterointivaiheessa teemoittelua. Tutkimuksen tuloksista selvisi varhaiskasvatuksen opettajilla olevan tiedonpuutetta lastensuojelullisista huolista sekä huolen heräämisen jälkeen tarvittavista toimenpiteistä. Varhainen tuki ilmeni tutkimuksessa merkityksellisenä osana varhaiskasvatusta. Opettajat kuitenkin kokivat, ettei tukeen pystytä panostamaan parhaalla mahdollisella tavalla. Haasteina tutkimuksessa ilmeni päiväkodin henkilöstöresurssit sekä ryhmien suuret koot. Myönteisinä tekijöinä puolestaan korostuivat luottamuksellinen suhde kasvattajien ja huoltajien välillä sekä pienryhmätyöskentely. (Salonen, 2019, ss. 1, 36–38)

Koska oman tutkimuksemme ytimessä on kasvatusyhteistyö, perehdyimme myös Marjatta Kekkosen väitöskirjaan, jonka tavoitteena on selvittää, mitkä yhteistyötä koskevat tulkinnat voidaan katsoa kasvatusyhteistyöksi. Tutkimuksessa kuvattiin, millaisia puhetapoja käyttäen

varhaiskasvattajat rakentavat kasvatusyhteistyön merkityksiä. Tutkimuksessa analysoidaan sitä, millä tavalla varhaiskasvatuksen ammattilaiset kuvaavat kohtaamisia ja yhteistyötilanteita päiväkodissa ja muissa lapsen kasvuympäristöissä. (Kekkonen, 2012, ss. 7–9) Tutkimus perustui sosiaaliseen konstruktionismiin ja diskurssianalyysiin, jossa kasvatuskumppanuuden merkityksiä tuotetaan neljässä diskurssissa. Diskurssianalyysissa otetaan lähtökohdaksi sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti kieli ja sen seurauksia tuottava luonne, jossa kieliasultaan samanlainen väittäjä, lause tai sana voidaan tulkita lukuisilla eri tavoilla riippuen siitä asiayhteydestä, missä se esiintyy. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006) Ensimmäisessä diskurssissa kuvataan vanhemman ja kasvattajan välisiä sosiaalisia suhteita, toisessa varhaiskasvatuksen kotikäyntiä, kolmannessa palveluneuvottelua ja lopuksi kasvatusyhteistyötä suhteita luovana kommunikaationa. Tulkinnat lapsen toimijuudesta tuotetaan kaikissa diskursseissa. (Kekkonen, 2012, ss. 7–9) Tutkimuksessa kysyttiin, synnyttääkö kasvatusyhteistyö jännitteitä varhaiskasvattajien ja erilaisten vanhempien ja perheiden välille. Tutkimuksessa todetaan, että edellytyksenä toimiville kumppanuuskäytännöille on perheiden tasavertainen vaaliminen, kasvatusyhteistyön vaiheittainen rakentaminen sekä suhteita luova kommunikaatio. (Kekkonen, 2012, ss 7–9.) Omassa tutkimuksessamme pyrimme myös selvittämään, mitkä asiat toimivat varhaiskasvatuksen opettajien mukaan edellytyksenä hyvälle kasvatusyhteistyölle.

Annika Ylikulju (2020) tutki pro gradu- tutkielmassaan varhaiskasvatuksen henkilöstön käsityksiä kasvatusyhteistyöstä sekä seikkoja, joita varhaiskasvattajat pitivät tärkeinä kasvatustyössä. Tutkimusaineiston Ylikulju keräsi teemahaastatteluilla sekä analysoi sen hyödyntämällä fenomenografian nelivaiheista analyysiä. Tutkimustuloksista ilmenee varhaiskasvattajien laaja-alainen käsitys kasvatusyhteistyöstä. Varhaiskasvattajat pitivät tärkeänä avointa keskustelua, luottamuksellista suhdetta huoltajiin sekä toimivaa tiedonkulkua huoltajien kanssa toimivan kasvatusyhteistyön rakentumiselle. Tuloksista ilmenee huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi tiimin, johtajan sekä monialaisen yhteistyön merkitys. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä korostuivat tulosten mukaan päivittäiset kohtaamiset sekä varhaiskasvatuskeskustelut. (Ylikulju, 2020, ss. 5, 18, 29, 32, 33) Ylikuljun tutkimuksen tuloksista käy kuitenkin myös ilmi kasvattajien kokevan haasteellisena sen, etteivät huoltajat näe lasta ryhmätilanteissa, minkä vuoksi eivät välttämättä ymmärrä ryhmätilanteissa ilmeneviä haasteita lapsen toiminnassa. Myös

huoltajien esittämät toiveet varhaiskasvatukselle nähtiin tutkimuksessa haasteita synnyttävinä, sillä kasvattajien kokemusten mukaan huoltajilla saattaa olla eriävät mielipiteet sekä kokemukset lapsen tarpeista kuin kasvattajilla. (Ylikulju, 2020, ss. 34–35)

3 Aiheen ajankohtaisuus

Laurilan (2020) mukaan vuonna 2016 kunnallisessa varhaiskasvatuksessa tehostettua tai erityistä tukea saavia lapsia oli 14 000, kun samana vuonna varhaiskasvatuksen piirissä oli yli 209 000 lasta. Toisin sanoen vain noin 6 % kaikista varhaiskasvatuksen piirissä olevista lapsista olivat tuen piirissä. Koska kaikilla tukea tarvitsevilla lapsilla ei ole tarvetta diagnoosille, on mahdotonta arvioida, kuinka moni tukea tarvitseva lapsi jää sitä ilman. Kasvatusyhteistyö toimii varhaisen tuen tarjoamisen avainasemassa, joten on sekä hyödyllistä että ajankohtaista pohtia sitä, millaisena opettajat kokevat varhaisen tuen ja kasvatusyhteistyön tällä hetkellä.

Varhaiskasvatuksen tuen kriisille pidetään yhtenä syynä osaamatonta henkilökuntaa, minkä vuoksi on tärkeää saada varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmaa varhaisen tuen tarjoamiseen. Ilman koulutusta ja kokemusta voi olla vaikea tunnistaa lasten tai perheiden tuen tarvetta. Tällä hetkellä esimerkiksi Helsingissä jopa 30 prosenttia varhaiskasvatuksen opettajista ovat epäpäteviä, mikä voi osaltaan vaikeuttaa toimivaa kasvatusyhteistyötä ja varhaisen tuen tarjoamista. (Laurila, 2020) Helsingin yliopiston (2020) mukaan vanhemmuuden tukemisesta on tullut keskeinen osa lapsiperheiden hyvinvointia tavoittelevassa työssä.

Nyky-yhteiskunnassa vanhempien ja varhaiskasvattajien tulee toimia vastavuoroisessa suhteessa, minkä vuoksi kasvatusyhteistyö on aiheena ajankohtainen. Child Care Resources (2019) painottaa lasten hyötyvän eniten siitä, että vanhemmat ja varhaiskasvattajat työskentelevät yhdessä. Hyvässä kasvatusyhteistyössä varhaiskasvattajat tuovat vanhempien tietoon lasten koulutukseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet ja vanhemmat puolestaan lasten vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. Yhdessä toimimalla kehitetään lapsen yksilöllisiä tarpeita tukevat tavoitteet.

Jotta varhaiskasvatus nykypäivänä olisi mahdollisimman laadukasta, tulee sille olla riittäviä resursseja. Järkevien ryhmäkokojen, oikean henkilöstön määrän ja rakenteen lisäksi tarvitaan riittävää tukea lapsille, joilla on erityisiä tuen tarpeita. (Toivonen-Visti, 2019)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut – tutkimuksen tulosten (Kuva 1) perusteella olisi tärkeää ottaa huomioon koko perheen hyvinvointi palveluissa, joita lapsiperheet käyttävät. Neuvolan terveydenhoitajien mukaan lisätukea tarvitsi kaksi kolmasosaa perheistä. Lisätuen tarve johtui useimmiten siitä, että lapsi ei kehity ikätasoisesti sekä vanhempien jaksamisesta. Tuen tarpeen jättivät kertomatta useammin vanhemmat, joilla oli jaksamisen haasteita, kuten yksinäisyyttä tai masennuksen oireita. Vuoden 2018 tiedonkeruuseen osallistui 17 000 perhettä. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, 2019)

Kuva 1. Nelivuotiaiden lasten vanhempien näkemyksiä perheen hyvinvoinnista (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2018)

Lappeenrannan kaupungin varhaiserityiskasvatuksen koordinaattori Mari Lähde on todennut lasten erityisen tuen tarpeen kasvavan. Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa vuonna 2016 erityisen tuen piirissä oli 2,2 prosenttia lapsista, tehostetun

tuen piirissä oli puolestaan 7,3 prosenttia. Vuoden 2018 syyskuussa lukemat olivat 2,6 ja 9,1 prosenttia. Lähteen mukaan tuen tarpeen kasvuun vaikuttaa erityisopettajien resurssien lisäys, jolloin tuen tarpeen havaitseminen on mahdollista entistä aikaisemmin. Imatran kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden päällikkö Minna Leinosen mielestä tuen tarpeen lisääntyminen johtuu kahdesta asiasta: varhaiseen puuttumiseen on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota ja yhteiskunnan muuttumisen myötä lapsiin kohdistuvat odotukset ovat lisääntyneet. (Rossi, 2018)

4 Varhaiskasvatus lainsäädännössä ja varhaisena tukena

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista lapsen kasvatuksen, opetuksen sekä hoidon kokonaisuutta, jossa korostuu erityisesti pedagogiikka.

Varhaiskasvatuksella on eri toimintamuotoja, kuten päiväkotitoiminta, avoin varhaiskasvatus sekä perhepäivähoito. Kuntien tehtävänä on huolehtia, että varhaiskasvatusta on saatavilla kunkin lapsen ja hänen perheensä tarpeita vastaavasti. Opetus- ja kulttuuriministeriö puolestaan vastaavat varhaiskasvatuksen yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta sekä seurannasta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.-a)

Varhaiskasvatus on yksi suomalaisen koulutusjärjestelmän osista. Lapsen huoltajilla on pääasiallinen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatuksen tehtävä on puolestaan tukea sekä täydentää huoltajien kasvatustehtävää ja huolehtia lasten hyvinvoinnista.

Valtakunnallisen varhaiskasvatuksen ohjauksen tehtävänä on tarjota yhdenvertaiset edellytykset lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. (Opetushallitus, 2018, s. 7)

4.1 Varhaiskasvatuksen historia

Pohjoismaiden ensimmäinen kansanlastentarha perustettiin vuonna 1888. Pohjoismaista Suomi aloitti lastentarhanopettajien kouluttamisen ensimmäisenä, neljä vuotta ensimmäisen kansanlastentarhan avaamisen jälkeen. Lastentarhat toimivat alkuun kouluhallituksen alaisuudessa. Vuonna 1924 lastentarhat siirrettiin sosiaali- ja terveystieteiden alaisuuteen. Lastentarhat alkoivat saada valtionapua vuonna 1927, jos opettajana toimi lastentarhanopettajakoulutuksen käynyt opettaja sekä jos ryhmässä oli 25 lasta ja sen

toiminta kesti 4 tuntia. Vuoden 1973 päivähoitolain ja -asetuksen myötä päiväkodit alkoivat tarjoamaan kokopäivähoitoa. Samaan aikaan seminaareissa sekä väliaikaisesti myös yliopistoissa alettiin toteuttamaan lastentarhanopettajakoulutusta. Vuoden 1995 jälkeen varhaiskasvatus on ollut tutkimuspohjaista, kun lastentarhanopettajien koulutus siirrettiin yliopistoihin. Maksuton esiopetus astui kaikille lapsille voimaan vuonna 2001, mutta siitä oli keskusteltu jo 1960-luvulta lähtien. Varhaiskasvatus siirrettiin opetusministeriön hallintoon vuonna 2013 (Opetusalan ammattijärjestö, 2018). Termi varhaiskasvatus tuli päivähoitolaitoksen myötä. (Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, 2016, s. 19) Määritelmä varhaiskasvatus sisältää alle kouluikäisten opetuksen ja kasvatuksen. Varhaiskasvatus on lapsen kasvun, kehityksen sekä oppimisen tukemista, jonka tulee tapahtua tietoisesti sekä tavoitteellisesti. Suomeen päivähoidon aatteen varhaiskasvatuksesta toi Uno Cygnaeus. Cygnaeuksen pedagogiset aatteet olivat Friedrich Fröbelin kasvatustieteiden mukaisia. (Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, 2016, s. 20)

Varhaiskasvatukseen historiaan liittyy erilaisia pedagogisia aatteita ja suuntauksia. Friedrich Fröbelin, saksalaisen lastentarha-aatteen isän, pedagogiikan mukaan lapsi tulee nähdä aktiivisena olentona. Fröbel korosti lapsen ja kasvattajien välistä vuorovaikutusta. Rudolf Steinerin, itävaltalaisen kasvatustieteilijän ja filosofin mukaan lapsi puolestaan oppii jäljittämällä sekä matkimalla aistiensa avulla. Steinerin mukaan kasvatukseen tulee olla itseohjautuvaa. Maria Montessori kehitti pedagogiikan, jossa tavoitteena on lapsen yksilöllisen kehityksen kunnioittaminen sekä tietoinen tarkkaileminen.

Montessoripedagogiikka kannustaa itsenäisyyteen ja omatoimisuuteen. Myös yhdysvaltalainen John Dewey loi oman näkemyksensä pedagogiikasta. Deweyn mukaan kasvatuksessa korostuu tekemällä oppiminen sekä ryhmämuotoinen työskentely. Toisen maailmansodan jälkeen kehittyi vielä Reggio Emilia -pedagogiikka. Loris Malaguzzi kehitti kasvatuksen, joka pohjautuu yhteisön arvoihin, kuten lasten oikeuden olla oman elämänsä toimijoita, moninaisuuden kunnioittaminen, osallisuus, leikki, ilo sekä tunteet. Reggio Emilia -pedagogiikassa lapsi nähdään tutkijana ja toimijana omassa elämässään. (Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, 2016, ss. 20–23)

4.2 Varhaiskasvatusta ohjaavat lainsäädäntö ja asiakirjat

Varhaiskasvatusta ohjaa ja koskee useat eri lait ja asetukset. ”Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat veloitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin” (Opetushallitus, 2018, s. 15).

Varhaiskasvatuslakiin (540/2018 § 3) on kirjattu tavoitteet varhaiskasvatukselle: Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen, hyvinvoinnin sekä terveyden edistämisen lisäksi tunnistaa lapsen tuen tarve sekä toteuttaa tukea tarpeen ilmettyä tarpeen tullen monialaisessa yhteistyössä. Myös lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia edistävä kasvatustyö yhteistyössä lapsen vanhempien tai huoltajien kanssa on kirjattuna varhaiskasvatuslain tavoitteisiin.

Varhaiskasvatusta ohjaavat lisäksi valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta 753/2018, opetus- ja kulttuuriministeriön asetus 772/2018 sekä Lastensuojelulaki 417/2007 (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.-b.) Myös Hallintolakia sekä Lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta sovelletaan varhaiskasvatukseen (Opetushallitus, 2018, s. 15). Osana varhaiskasvatuksen lainsäädännöllistä pohjaa toimii myös YK:n lapsen oikeuksien sopimus, joka velvoittaa turvaamaan lapsille oikeudet huolenpitoon ja suojeluun, oikeuden osallistua itseään koskeviin päätöksentekoihin sekä yhteiskuntaelämään (Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, 2016, s. 8).

Uusi varhaiskasvatuslaki (540/2018) astui voimaan 1.9.2018. Muutosten myötä lainsäädäntö selkeytyi ja tarkentui. Merkittävimmät uudistukset kohdistuvat varhaiskasvatuksen tiedontuotannon kehittämiseen, subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen sekä henkilöstöön. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.-c) Varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 1) säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen tietovarannosta sekä varhaiskasvatuksen tuottamisesta ja järjestämisestä.

Tulevaisuudessa päiväkodeissa moniammatillisena tiiminä työskentelevät varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja sekä lastenhoitajia. Uudistuksen myötä mahdollistetaan kelpoisuus myös täydentämällä tutkintoja. Vanhat kelpoisuudet nykyisiin tehtäviin säilyvät. Myös opiskelijat tai opiskelemaan hyväksytyt

säilyttävät vanhat kelpoisuudet, mikäli heidän opintonsa ovat alkaneet tai heidät on hyväksytty opiskelemaan ennen lain voimaan tulemistä. Lasten ja henkilökunnan välistä suhdelukua ei uudistuksen myötä muutettu. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.-c)

Kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan tulee huolehtia, että varhaiskasvatuksessa on riittävä määrä henkilöstöä, joka täyttää kelpoisuusvaatimukset (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 25). Päiväkotien henkilöstörakenne muuttuu vuodesta 2030 lähtien. Tuolloin henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosasta on oltava varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella on oltava varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Vuodesta 2030 eteenpäin myös päiväkodin johtajan tulee olla varhaiskasvatuksen opettaja tai omata sosionomin kelpoisuus sekä kasvatustieteen maisterin tutkinto ja vaadittava johtamistaito. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.-c)

Täydennettyyn varhaiskasvatuslakiin on kirjattu lapsen suojaaminen väkivallalta, häirinnältä sekä kiusaamiselta. Uusi varhaiskasvatuslaki painottaa varhaiskasvatuksen suunnittelussa, tuottamisessa, järjestämisessä sekä siitä päätettäessä lapsen edun ensisijaisuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.-c) Varhaiskasvatusta tulee toteuttaa opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet uudistettiin vastaamaan vuonna 2018 päivitettyä varhaiskasvatuslakia. (Opetushallitus, n.d) Suomen perustuslaki (731/1999) on tärkeä osa varhaiskasvatusta ja lasten perusoikeuksia. Perustuslaki määrää kaikille samat oikeudet yhdenvertaisuuteen, sivistykselliset sekä sosiaaliset oikeudet, oikeusturvan sekä perusoikeuksien turvaamisen. Lain mukaan lapsia tulee kohdella yksilöinä tasa-arvoisesti sekä heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehityksensä mukaisesti. (Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, 2016, s. 8)

Uusiin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin on lisätty yhdenvertaisuuden edistäminen. Uudistuksen myötä lapsen oikeus varhaiskasvatukseen säilyi ennallaan. Lapsilla on oikeus 20 tuntia viikossa varhaiskasvatukseen sekä tarpeen mukaan oikeus kokoaikaiseen tai laajempaan varhaiskasvatukseen. 1.8.2020 voimaan tulleen päivitetyn varhaiskasvatuslain mukaan kaikilla lapsilla on yhdenvertainen oikeus varhaiskasvatukseen. Lapsen huoltajien työttömyys tai hoitovapaa ei vaikuta lapsen päivähoito-oikeuteen, vaan jokainen lapsi on

oikeutettu kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019) Uudistettuun varhaiskasvatukseen sisältyy varhaiskasvatuksen tietovarantoa koskevat säännökset, joiden tarkoituksena on mahdollistaa tietojen turvallinen käsittely (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.-c).

4.3 Toimeksiantajakaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

Tutkimuksessamme esiintyvän kaupungin oma varhaiskasvatussuunnitelma perustuu valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, jotka on päivitetty vuonna 2018, ja kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma päivitettiin sen mukaisesti. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma kuvaa kaupungin omaa tapaa toteuttaa varhaiskasvatusta. Siinä yhdistyvät valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä Satakieli-pedagogiikka. Varhaiskasvatussuunnitelmassa on myös otettu huomioon esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat, lastensuojelusuunnitelmat, kaupungin vammaispoliittinen ohjelma, lasten ja nuorten osallisuussuunnitelma, kotoutumissuunnitelma, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen TVT-strategia, perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma sekä lapsiystävällinen kuntatoimintasuunnitelma. (Toimeksiantajakaupunki, 2019, s. 5)

Kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma on käytännönläheinen, ja sen ideana on avata pedagogiikan ajatukset ja pääpiirteet niin työntekijälle kuin huoltajallekin.

Varhaiskasvatussuunnitelman ydin rakentuu arjen tarinoiden ympärille, jotka koostuvat lasten, huoltajien ja työntekijöiden ajatuksista ja sitaateista. Varhaiskasvatuksen näkemyksiä huoltajan näkökulmasta on selvitetty asiakaskyselyillä sekä päiväkodissa paikan päällä järjestetyillä ”vasukahveilla” eli tapaamisilla, joissa aiheena on lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. (Toimeksiantajakaupunki, 2019, s. 5–6)

Kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan ns. inklusiivisesta toimintakulttuurista. Sen tarkoituksena on pyrkiä kaikessa toiminnassa osallisuuteen, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Tällaisessa toimintakulttuurissa arvostetaan jokaisen osallisen (henkilöstö, lapsi, huoltajat) mielipiteitä ja näkemyksiä. (Toimeksiantajakaupunki, 2019, s. 41)

Satakieli-pedagogiikka on kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman keskiössä. Tällä tarkoitetaan pedagogiikkaa, joka perustuu lapsen aitoon osallisuuteen ja aktiivisuuteen. Satakielessä lapsi nähdään oman elämänsä päähenkilönä, ja tärkeää on rakentaa varhaiskasvatuksen toiminta niin, että se on merkityksellistä, kokemuksellista ja vuorovaikutuksessa tapahtuvaa. Työtapojen tulee olla monipuolisia, ja niissä otetaan huomioon lapsen tarpeet, kiinnostuksen kohteet, ikä ym. Henkilöstön eli kasvattajan tehtävänä on ohjata lasta erilaisten työtapojen kokeilemisessa. Lapsia siis ohjataan oikeaan suuntaan tai kohti oikeaa tapaa ongelman ratkaisemisessa, mutta itse ongelmaa ei lapsen puolesta ratkaista. Tällainen työtapo on esimerkiksi pienryhmätoiminta, joka on kyseisessä kaupungissa keskeinen tapa toteuttaa varhaiskasvatusta. (Toimeksiantajakaupunki, 2019. s. 59)

Varhaiskasvatuskeskustelun kautta löydetään yhteinen sävel lapsen kasvattamiseen varhaiskasvatuksen ja perheen välillä. Tämä on tärkeää, sillä jokaisella perheellä on omat kulttuurinsa ja tavat toimia arjessa. Koska varhaiskasvatuksen piirissä tullaan aina eri taustoista, perheitä kohdatessa kasvattajan asenteella ja tavoilla on iso merkitys. Perhettä tulee kunnioittaa niin keskinäisissä kohtaamisissa kuin sen jälkeenkin esimerkiksi keskustellessa kollegoiden kanssa. Jokainen perhe ja lapsi kohdataan yksilönä, ja pedagogiikka rakennetaan aina lapsi ja perhe kohtaisesti. (Toimeksiantajakaupunki, 2019. s. 24)

Jokaisella lapsella on omat tapansa oppia ja oppiminen on yksilöllistä. Tahti, jolla opitaan sekä tuen tarve riippuu jokaisella lapsella niin opeteltavasta asiasta kuin lapsesta itsestään. Osa lapsista saattaa tarvita enemmän kasvattajan tukea kuin toinen. Tällöin lasta ei kuitenkaan lokeroida, vaan häntä tuetaan niin lapsiryhmän jäsenenä kuin yksilönäkin. Kasvattaja pyrkii tunnistamaan lapsen ympäristön, kiinnostuksen kohteet ja taidot sekä luomaan merkityksellistä ohjausta ja vuorovaikutusta. (Toimeksiantajakaupunki, 2019. s. 113)

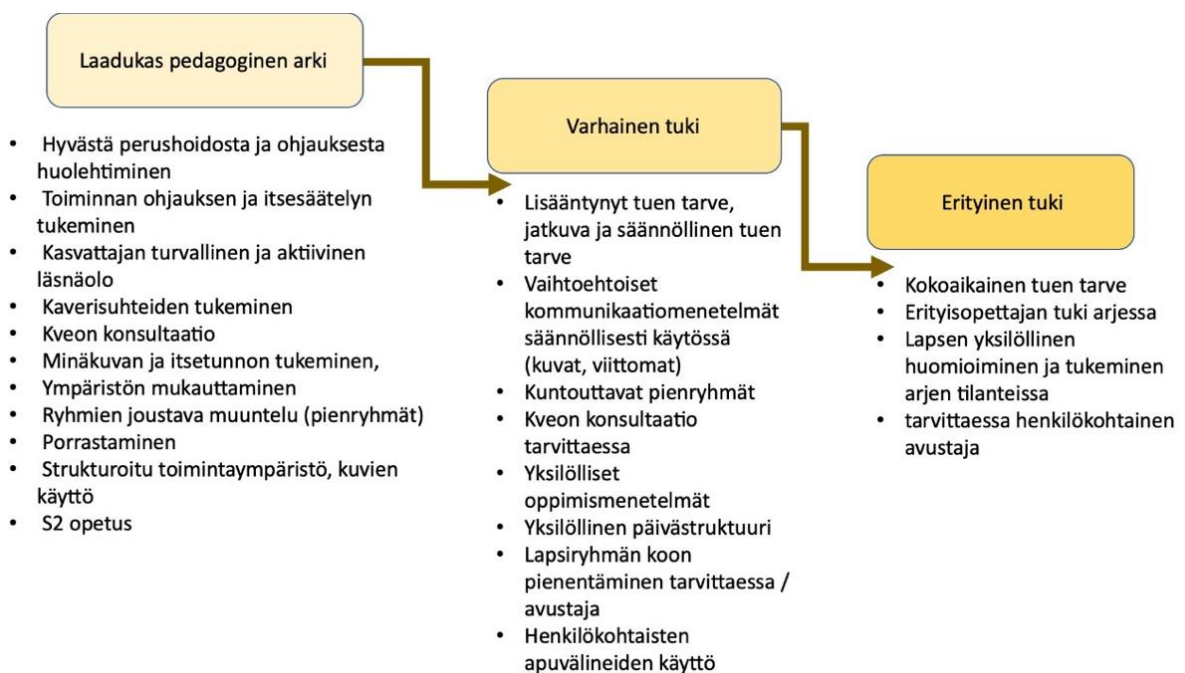
Jotta lapsen tuen tarve saadaan selville, tulee lasta seurata havainnoiden arjessa. Seurannalla ja oikeanlaisella dokumentoinnilla saadaan selville, miten lapsi oppii ja tämän pohjalta voidaan arvioida tuen määrää. Lapsen tuen tarpeita arvioidaan ja niistä keskustellaan yhdessä huoltajien kanssa. Tuen tarpeen arvioimiseen on erilaisia

arviointimenetelmiä. Ne ovat aina lapsikohtaisia. Erityisen tuen tarvetta vaatiessa tulee suhde lapsen huoltajiin olla luottamuksellinen ja avoin. Huoltajat ovat osallisina lapsen tuen määrittelyprosessissa, ja tiedot sekä suunnittelu tuesta on avointa. (Toimeksiantajakaupunki, 2019. s. 113)

Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen on aina tilannekohtaista. Tilanteessa, jossa lapsen tuen tarve on tiedossa ennen varhaiskasvatuksen aloittamista, sijoittuminen suunnitellaan huoltajien ja avun tarpeen mukaan (erityistyöntekijät jne.). Jos tuen tarve ilmenee myöhemmin (varhaiskasvatus aloitettu) pyritään tuki järjestämään varhaiskasvatusryhmässä erilaisin keinoin. Tuen tarve lähtee lapsen edusta ja tuki järjestetään siten, että se on lapselle mahdollisimman myötä vaikutteista. Tämä saattaa edellyttää esimerkiksi lapsen varhaiskasvatusta integroidussa erityisryhmässä tai tällaiseen siirtymistä. Tuen tarve ja siihen liittyvät käytännöt ja tukitoimenpiteet kirjataan lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tuen tarpeesta riippumatta lähtökohtana ja keskiössä on, että lapsi on varhaiskasvatuksessa aktiivinen toimija ja oman elämänsä päähenkilö. Varhaiskasvatusryhmillä on mahdollisuus tukijaksoon, jossa menetelmäohjaaja tulee toimimaan ja ohjaamaan ryhmille varhaisen tuen menetelmien käyttöä. Tukijakso kestää 2–4 viikkoa, ja se voidaan järjestää konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan (kveon) kautta määritetyllä sopimuksella. (Toimeksiantajakaupunki, 2019. s. 113–115)

Kuva 2 havainnollistaa tuen kolmea eri porrasta. Laadukkaalla pedagogisella arjella tarkoitetaan yleistä tukea, johon lukeutuu esimerkiksi perushoidosta ja ohjauksesta huolehtiminen. Varhaisella tuella lisääntyntä tuen tarvetta, johon esimerkiksi KVEO:n konsultaatiot kuuluvat ja erityisellä tuella kokoaikaisen tuen tarvetta, johon lukeutuu esimerkiksi erityisopettajan tuki arjessa.

Kuva 2. Havainnoinnista tarvittaviin tukitoimiin (Toimeksiantajakaupunki, 2019)

5 Kasvatusyhteistyö

Suomalaisen varhaiskasvatuksen yhtenä vahvuutena pidetään lapsen huoltajien ja päivähoitopaikan välistä yhteistyötä. Sitä kutsutaan varhaiskasvatussuunnitelmien tärkeimmäksi lähtökohdaksi, sillä lasten oppiminen alkaa kiintymyksestä ja varhaisesta vuorovaikutuksesta, ja näin lapsen suhde omiin vanhempiin luo pohjan oppimiskyvylle. (Hujala & Turja, 2017, ss. 25–28) Tätä lasten huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välistä kasvatuskumppanuutta kutsutaan nykyään käsitteellä kasvatusyhteistyö. Sen avulla pyritään tietoisesti sitoutumaan ja toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi sekä henkilöstön ja vanhempien avulla. Kasvatusyhteistyössä vanhemmilla ja kasvattajilla voi olla sisällöltään erilaisia tietoja lapsista, jotka yhdistyvät toisiinsa lapsen hyvinvointia kannattelevasti. Tiedot ovat keskenään samanarvoiset, ja yhteistyön avulla voidaan saada erilaisia taitoja toimia apuna lapsen kasvussa ja kehityksessä. (Kaskela & Kekkonen, 2006, s. 17)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 (Opetushallitus, 2018, s. 34) todetaan, että tasa-arvoinen vuorovaikutus, kunnioitus ja luottamuksen rakentuminen tukevat kasvatusyhteistyötä. Huoltajat ja kasvattajat keskustelevat yhdessä tavoitteistaan, arvoistaan ja vastuistaan liittyen kasvatustyöhön. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee olla aloitteellinen ja aktiivinen. Yhteistyössä tulee huomioida lasten yksilölliset tarpeet, moninaisuus sekä muut vanhemmuuteen tai huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus myös osallistua tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen osana kasvatusyhteistyötä. Luottamuksellinen ilmapiiri toimii kasvatusyhteistyön ytimessä, ja sen avulla on tarkoitus taata lapselle turvallinen kasvu, kehitys ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. (Opetushallitus, 2018, s. 34)

Kasvatusyhteistyöhön perustuva henkilöstön ja vanhempien välinen vuorovaikutus edellyttää, että vanhempien kasvatuskäsityksiä ja -menetelmiä ymmärretään arkitasoa syvällisemmällä tasolla. Varhaiskasvattajien on selvitettävä, mikä on vanhempien käsitys kasvatuksen ihanteista ja tavoitteista sekä käsitys kasvatukseen liittyvistä menetelmistä ja kasvatusyhteistyöstä. Kun näiden asioiden ympärille saadaan yhteinen ymmärrys,

edesautetaan oivalluksia siitä, miksi joku toimii, tuntee tai ajattelee tietyllä tavalla.

(Kekkonen, 2012, s. 43)

5.1 Kasvatusyhteistyön rakentuminen

Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatustaipaleen hän tuo päiväkotiin mukanaan kodin vaikutuspiirissä hankitun kokemusmaailmansa, joka on rakentunut lapsen ja vanhempien keskinäisistä vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteista. Nämä auttavat lasta ja lapsen sosiaalista sopeutumista uuteen kasvuympäristöön. Varhaiskasvatusta tarjoavan yksikön on oltava vastavuoroisesti valmis ottamaan lapsi ja hänen perheensä vastaan. Jotta lapsen siirtymä- ja muutosprosesseja ohjaavat ja tukevat tavoitteet onnistuvat, tulee niiden toteutumisessa ja tukemisessa olla mukana lapsen vanhempien ja kasvatushenkilöstön keskinäinen yhteistyö.

(Hujala & Turja, 2017, s. 78)

Varhaiskasvatuksen käsikirjassa Hujala ja Turja (2017, s. 79) kuvaavat miten päivähoiton aloittaminen on lapselle sekä hänen perheelleen erityisen suuri muutos, johon täytyy valmistautua niin kotona kuin varhaiskasvatuksessa. Lapsen huoltajia tarvitaan varhaiskasvattajien apuna lapsen tukijoina, asiantuntijoina ja tietojen välittäjinä. Varhaiskasvatushenkilöstön on tiedettävä huoltajien kasvatustyöstä, toimintatavoista ja oppimisympäristöistä. Yhteinen suunnittelu vanhempien kanssa edistää lapsen sopeutumista varhaiskasvatuksessa.

Päivähoitomuodon ja -paikan valinta on ensimmäinen asia varhaiskasvatuksen aloittamisen prosessissa, jonka kanssa vanhemmat saattavat käyttää jopa useita kuukausia kestävä harkintaa. Vanhemmat arvioivat erilaisia päivähoitomahdollisuuksia hyödyntäen omia sosiaalisia kontakteja ja sosiaalista mediaa sekä arvioiden itse tarjolla olevien varhaiskasvatuspaikkojen vaihtoehtoja. Yhdeksi tärkeimmäksi kriteeriksi päivähoitopaikan valinnassa asetetaan henkilökunta. Henkilöstöltä vaaditaan aitoa kiinnostusta lapsen kohtaamisessa ja avoimuutta perheitä kohtaan. Varhaiskasvattajien on vanhempien tavoin ymmärrettävä siirtymävaiheen merkittävyys, jonka avulla voidaan yhdessä huoltajien kanssa rakentaa lapsen kehitystä tukeva pedagoginen siirtymäprosessi varhaiskasvatukseen. (Hujala & Turja, 2017, s. 80)

Jokaisen varhaiskasvatusyksikön arkikäytännöissä soisi olevan mukana lapsen tarpeiden huomiointi päivähoitoa aloittaessa. Lapsen aloittaessa päivähoiton tulisi siihen kiinnittää yhdessä vanhempien kanssa erityistä huomiota. Lapselle ja perheelle pitää varata riittävästi aikaa tutustua oman kasvattajan avulla päivähoitopaikkaan intensiivisesti. (Hujala & Turja, 2017, ss. 25–28) Varsinainen kasvatusyhteistyö huoltajien ja varhaiskasvattajien kanssa aloitetaan, kun vanhemmat käyvät ennen lapsen siirtymistä tutustumassa päivähoitopaikkaan. Tutustumiskäynnin tavoitteena on keskustella lapsen kasvatukseen liittyvistä odotuksista, tunteista ja ajatuksista. Varhaiskasvattaja voi mahdollisesti vierailla lapsen kotona ensimmäisen kerran, jolloin lapsi voi tutustua kasvuympäristössään tutustua tulevaan varhaiskasvattajaansa. Tutustumisprosessiin on varattava riittävästi aikaa, jotta siirtymäprosessi mahdollistaa lapselle turvallisen aloituksen tulevassa päivähoitopaikassa. (Hujala & Turja, 2017, s. 81)

Turvallisen ja kommunikoivan aloituksen jälkeen päivittäisissä kohtaamisissa on tärkeää toteuttaa yhteistä vuoropuhelua vanhemman, kasvattajan ja lapsen välillä, jonka avulla pyritään edistämään kasvatusyhteistyön rakentumisen prosessia koko lapsen päivähoiton ajan. Päivittäisellä ja jatkuvalla keskustelulla annetaan tilaa puhua tavanomaisista sekä pulmallisista lapsen asioista. On merkittävää, että varhaiskasvattajat jakavat huoltajille mahdollisimman paljon tietoa lapsen päivähoitopäivistä. Kasvattajan myönteinen puhe lapsen päivittäisistä kokemuksista auttaa vanhempaa ymmärtämään lasta. Laajemmin lasta koskevista asioista keskustellaan yhdessä hoito- ja kasvatustilaisuuksissa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvissä keskusteluissa. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 44–45)

Kasvatusyhteistyön rakentumiselle on mielestämme siis tärkeää, että vanhempien ensimmäisestä yhteydenotosta päivähoitopaikkaan pyritään luomaan luottamuksellista ja turvallista suhdetta varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä. Päivähoitopaikkaan tutustuminen kannattaa toteuttaa pehmeästi ja lapsen tarpeet yksilöllisesti huomioiden. Jos lapsi tarvitsee tutustumiseen runsaasti aikaa, sitä on annettava mahdollisuuksien mukaan. On tärkeää, että vanhemmat jakavat yksityiskohtaisiakin tietoja lapsen kasvusta ja kehityksestä päivähoiton aloituspäivään asti. Lapsen tavanomaiset arkiset toiminnot ja rutiinit, mielenkiinnon kohteet ja erilaiset piirteet ovat hyvä jakaa päiväkodin henkilökunnalle. Näiden tietojen avulla pystytään helpottamaan lapsen siirtymää kotoa

varhaiskasvatukseen ja saamaan lapselle myönteinen kokemus uudesta kasvuympäristöstä. Jos lapsen tutustumiseen ja vanhempien ja kasvattajien väliseen vuorovaikutukseen käytetään alusta lähtien mahdollisimman paljon aikaa ja paneutumista, luottamuksellisen ja vastavuoroisen kasvatusyhteistyön rakentuminen on luotettavampaa.

5.2 Kasvatusyhteistyö varhaisen tuen välineenä

Kasvatusyhteistyön yhtenä merkittävänä tavoitteena on varhainen puuttuminen, jolla tarkoitetaan mahdollisen erityisen tuen tarpeen tunnistamista lapsella mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen luonnollisten arjen tilanteiden huolellinen havainnointi on varhaiskasvatusikäisten lasten tuen tarpeiden ja oppimisen arvioinnissa todettu paremmaksi keinoksi, kuin erilaiset testit ja strukturoidut arvioinnit – erityisesti silloin, kun tuloksiin yhdistetään vanhemmilta saatu informaatio. Vanhemmillä onkin todettu olevan keskeinen rooli lapsen tuen arvioinnissa, suunnittelussa ja kehittämisessä. Myös Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) tämä esitetään vanhemmille kuuluvana oikeutena. (Pihlaja & Viitala, 2018, s. 96)

Kun vanhempien ja kasvattajien välille on muodostettu luottamuksellinen suhde, haastavien asioiden jakaminen heidän välillään on luontevampaa ja helpompaa. Kun kasvattajien ja huoltajien välillä on näkemyseroja esimerkiksi kasvatuskäsityksistä ja -menetelmistä, lapsen hoidon ja kasvatuksen tarpeista sekä yhteistyöstä, voi yhteistyön ylläpitäminen olla vaativampaa. Kun lapsen tai perheen elämäntilanne tarvitsee monipuolisempaa apua ja tukea, kasvatusyhteistyön ilmapiirin vaalimiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Kun lapsi tarvitsee erityistä tukea, varhaiskasvattajien on kyettävä toimimaan tavalla, joka vahvistaa huoltajien luottamusta heidän kykyynsä auttaa lasta ja perhettä. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 46–47)

Kasvatusyhteistyössä työntekijöiden tulee hyödyntää perheen ja lapsen auttamisen prosessia, joka tarjoaa työvälineitä työntekijöille lapsen erityisen tuen tarpeen havaitsemiseksi, tutkimiseksi ja tilanteen yhteiseksi arvioinniksi. Tilanteita viedään eteenpäin yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa. Kun varhaiskasvatuksen henkilöstö yhdessä vanhempien kanssa arvioi havaintojaan lapsesta pyrkimättä diagnosointiin, havainnot ovat merkityksellisiä kokonaiskuvan saamisen kannalta. Kasvattajat voivat omien havaintojen

avulla vahvistaa ja selkeyttää vanhempien omia arvioita ja havaintoja, ja tilanne toimii myös toisinpäin. (Kaskela & Kekkonen, 2006, s. 47)

5.3 Kasvatusyhteistyön periaatteet

Kaskelan ja Kekkonen (2006, s. 6) julkaisun Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen mukaan kasvatusyhteistyön periaatteina pidetään kuulemista, kunnioitusta, luottamusta sekä dialogisuutta. Nämä kaikki ohjaavat ja luovat perustaa toimivalle kasvatusyhteistyölle. Jokaisella periaatteella on olennainen merkitys yhteistyösuhteen rakentamisessa ja näiden merkityssisältöä on olennaista avata. (Kuva 3)

Kuva 3. Kasvatusyhteistyön periaatteet

5.3.1 Kuuleminen

Vuoropuhelussa keskeistä on kuuntelu ja toisen kuuleminen. Suhteessa, jossa aidosti kuunnellaan toista, asetutaan kuulemaan vastapuolen ajatuksia, asioita ja puhetta. Siinä on tärkeää olla läsnä ja keskittyä eläytyvästi kuuntelemaan. Näillä tavoilla luodaan toiselle

mielikuva aidosta kiinnostuksesta, rehellisyydestä ja empaattisuudesta. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 32–33)

Onnistuneelle kuuntelemiselle on tärkeää luoda myönteinen ja turvallinen ilmapiiri. On kuitenkin olennaista tiedostaa, että aidot kuuntelutilanteet sisältävät riskin ottamista, ja näin ollen vaaditaan erilaisten tunteidenkin sietämistä, kuten ahdistusta ja suuttumista. Erimielisyyksissä ja muissa ristiriitatilanteissa toisen kuuleminen helposti loppuu omaan puheeseen ja mielipiteisiin sekä puolustautumiseen. Kuulluksi tuleminen on kasvatusyhteistyölle keskeinen periaate, ja sen tulisi olla molemmille osapuolille eheyttävä kokemus. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 32–33)

5.3.2 Kunnioitus

Varhaiskasvatuksessa tulee helposti esiin erilaisia haasteita kunnioituksen luomisessa toiseen osapuoleen. Erilaiset perheet ja heidän kulttuurinsa sekä erilaiset arvot vaikeuttaa kunnioittavan suhteen luomista. On helpompi hyväksyä toimintatavat, jotka eivät poikkea omista, ja on helpompi vierastaa niitä, jotka tuntuvat itsestä kaukaisilta tai sopimattomilta. Kunnioittavassa asenteessa vaaditaan kuitenkin toisen ihmisen hyväksymistä ja arvostamista. Ihmisellä on kaipuu tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on, ilman ehtoja. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 34–35)

Olemalla avoin ja myönteinen toista kohtaan luodaan ymmärrys kunnioituksesta ja arvostuksesta. Todellinen vuorovaikutus, jossa voidaan keskustella asioista teeskentelemättä, vaatii kunnioitusta molemmilta osapuolilta. Puhumalla ja toimimalla rehellisesti ja avoimesti luodaan osoitus kunnioituksesta. Asioiden salaaminen, selän kääntäminen ja kuuntelemisen puute viestivät kaikki arvostuksen ja kunnioituksen puutteesta sekä siitä, ettei toisen sanoilla ole merkitystä. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 34–35)

5.3.3 Luottamus

Kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista rakentuu luottamus. Aika, yhteiset kohtaamiset ja vuoropuhelu ovat luottamuksen synnyn perustana. Vanhemmissa herää luottamus ja

turvallisuuden tunne lapsen hyvästä päivähoidosta, kun varhaiskasvattajan suhde lapseen on hyvä ja sensitiivinen. Se tapa, jolla työntekijät välittävät tietämystään ja tuntoisuuttaan lapsesta, on osana rakentamassa vanhempien luottamusta varhaiskasvattajiin ja heidän suhteestaan lapsiin. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 36–37)

Kun vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen kasvatukseen liittyviin asioihin, he kokevat konkreettisemmin olevansa osa oman lapsen kasvua ja kehitystä myös varhaiskasvatuksessa. On tärkeää, että päiväkodin työntekijät huomioivat vanhempien kasvatuskäsitykset ja ajatukset. Arkiset ja päivittäiset keskustelut lapsesta ja häneen asioistaan luovat yhteisen ymmärryksen lapsesta vanhempien ja kasvattajien välille, sekä luovat perustan luottamukselle ja sen synnylle. Luottamuksellisen ilmapiirin luominen kaikelle vuoropuhelulle kasvattajien ja vanhempien välillä toimii kasvatusyhteistyön keskeisenä tavoitteena. On tärkeää muistaa, että luottamus rakentuu ajan kanssa. Aito, lämminhenkinen ja empaattinen kasvatusyhteistyö onnistuu kuulevalla ja kunnioittavalla tavalla ottaa asioita puheeksi. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 36–37)

5.3.4 Dialogisuus

Dialogisuus on keskustelua, jossa ei valita puolta. Sen avain on kuulemisessa ja vuoropuhelussa, jossa kaikilla osapuolilla on mahdollisuus tulla näkyviksi omien ajatustensa kanssa. Dialogin mahdollistaa tasa-arvoinen puhe, jossa molempien osapuolen tiedot ovat yhtä arvokkaita ja merkityksellisiä. Dialogi on taitoa puhua, ajatella ja toimia yhdessä niin, että yksilön kanta johonkin asiaan ei ole lopullinen, vaan askel kohti lopputulosta ja määränpäättä. Dialogisuudessa luodaan yhteinen ymmärrys vanhempien ja kasvattajien välille ja sovitellaan yhteen erilaisia ajatuksia ja tulkintoja. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 38–40)

Dialoginen kasvatusyhteistyö luo parhaimmillaan yhteisöllisyyden tunnetta ja tunneliittymistä lapsen kasvatukseen. Varhaiskasvattajalla tulee olla ammatillinen tietoisuus siitä, että erotetaan omat ja asiakkaiden elämäntarinat tiedollisella ja emotionaalaisella tasolla. Kun tavoitetaan yhteys omaan sisäiseen kasvattajuuteen, luodaan itselle herkkyyttä ja kykyä tunnistaa aidosti lasten kokemuksia. (Kaskela & Kekkonen, 2006, ss. 38–40)

6 Varhainen tuki ja varhainen puuttuminen varhaiskasvatuksessa

Lapsi voi tarvita tukea niin fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän kuin sosiaalisen kehityksenkin osa-alueilla. Tuen tarve voi myös johtua tilanteesta, jossa lapsen kasvuolot vaarantavat hänen terveyttään tai kehitystään tai eivät tue niitä. Lapsen tuen tarvetta arvioidessa tulee huomioida kasvatushenkilöstön sekä vanhempien havainnot. Riittävän aikaisella ja oikeanlaisella tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista sekä hyvinvointia. Samalla voidaan myös ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä ja kasvamista. (Opetushallitus, 2018, s. 54)

Varhainen tuki on toimintaa, jolla pyritään tunnistamaan ja sitä kautta ehkäisemään ja helpottamaan lasten ja perheiden ongelmia heti, kun huoli on tullut ilmi. Varhaisen tuen ydinajatus on, että lapsen hyvinvointi saavutetaan tukemalla perheitä. Varhainen tuki ei kuitenkaan pelkästään riitä, vaan tarvitaan myös työtä, joka ehkäisee ongelmia sekä rakentaa hyvinvointia. Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan varhaista vastuunottoa omasta toiminnasta, toisen tukemiseksi. Varhaisen tuen toimivuudessa tärkeintä on osallisuus, lähiverkostojen tuen hyödyntäminen sekä erittäin tiivis yhteistyö. Vanhempien motivaatio ja voimavarat ovat toiminnan lähtökohtia. Niiden hyödyntäminen onnistuu paremmin, kun perheen ongelmat ovat vielä pieniä. Varhaisen tuen koetaan olevan tehokasta nimenomaan siksi, että varhaisessa vaiheessa mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on usein runsaasti. Keskeistä onnistumiselle on myös moniammatillinen yhteistyö kaikkien lapsiperheen kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Varhainen tuki ja puuttuminen mielletään ennaltaehkäiseväksi lastensuojeluksi. (Varhaisen tuen käsikirja, 2012, s. 3)

Varhaisen tuen tavoitteena on ennen kaikkea ennaltaehkäistä lapsen tuen tarpeen pitkittymistä. Tukitoimet tulee järjestää mahdollisimman luontevaksi osaksi lapsen arkea, että lapsi pystyy osallistumaan täysipainoisesti omassa ryhmässään. Tämä vaatii joustavia pedagogisia järjestelyjä. Varhaisen tuen kannalta olennaista on kasvatushenkilöstön tuntemus lapsen tilanteesta ja kehityksestä sekä tietysti tuen tarpeen varhainen havaitseminen. Tukitoimien käyttö edellyttää koko kasvatusyhteisön sitoutumista, suunnitelmallisuutta sekä tavoitteellisuutta. (Opintopolku, n.d.)

Varhaisen tuen työtapoja ovat esimerkiksi havainnointi, tunnistaminen sekä puheeksi ottaminen (Lastensuojelun Keskusliitto, 2012, s. 11). Varhaisessa puuttumisessa yksi keskeisimmistä työvälineistä on työntekijän lapsesta kokema subjektiivinen huoli, joka perustuu työntekijän omaan henkilökohtaiseen tietoon. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta riskien tunnistaminen on erityisen tärkeää, sillä se mahdollistaa lapsen hyvinvoinnin arvioinnin ja turvaamisen. Varhain puututaan, kun työntekijällä herää huoli esimerkiksi lapsen kehityksestä, käyttäytymisestä tai tunne-elämän taidoista. Myös perheen ongelmat ja huoli lapsen kotioloista on syy varhaisen tuen tarjoamiselle. Huolen ilmetessä se tulee ottaa puheeksi vanhempien kanssa. STAKES eli Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus on kehittänyt huolen puheeksi ottamisen ennakointilomakkeen, josta voi olla työntekijälle apua. THL:n huolen vyöhykkeistö (liite 3) on myös kehitetty työntekijän apuvälineeksi, jonka avulla työntekijä voi jäsentää omaa huolen astetta sekä mahdollista lisävoimavarojen tarvetta, kuten eri tahojen toimijat ja perheen läheiset. Huolen vyöhykkeistö on jaettu neljään osioon: ei huolta, pieni huoli, tuntuva huoli ja suuri huoli. Kyseinen vyöhykkeistö on myös hyvä apuväline perheen sekä muiden työntekijöiden kanssa tehtävän yhteistyön kehittämiseksi. (Varhaisen tuen käsikirja, 2012, s. 4)

7 Tutkimusprosessi

Tässä luvussa käsitellään tutkimusprosessia. Luvussa avataan tämän tutkimuksen tutkimustehtävä sekä tutkimuskysymykset. Lisäksi kuvataan aineistonkeruumenetelmä ja analyysimenetelmä. Luvun lopuksi käsitellään tutkimusetiikkaa sekä tutkimuksen luotettavuutta.

Opinnäytetyön toimeksiantajaksi päätyneen eteläsuomalaisen kaupungin kotisivuilta löytyi valmiita opinnäytetyön aiheita. Opinnäytetyön aiheet on koottu työelämän tarpeista ja toiveista. Kiinnostuksemme varhaista tukea ja sen merkitystä kohtaan teki aiheen valinnasta helpon. Otimme yhteyttä kaupungin opinnäytetöistä vastaavaan työntekijään, jonka kautta opinnäytetyömme sai tilaajan ja työelämäohjaajan. Työstimme tutkimuksen pohjaa yhdessä työelämäohjaajan kanssa sisällyttäen tilaajan toiveet työhön. Tutkimussuunnitelman valmistuttua sekä tutkimusluvan saatuaamme informoimme yhteistyöpäiväkoteja opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta sekä toteutuksesta. Tämän jälkeen avasimme varhaiskasvatyksiköille viimeistellyn, strukturoidun Webropol-kyselyn, jonka avulla

aineistonkeruu tapahtui. Aineistonkeruun jälkeen tutustuimme aineistoon ja analysoimme vastauksia.

7.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää varhaiskasvatuksen opettajien valmiuksia sekä kokemuksia varhaisen tuen tarjoamisesta. Tarkastelemme opinnäytetyössä kasvatusyhteistyön merkitystä varhaiskasvatuksen opettajien tavoitteena osana varhaisen tuen tarjoamista varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten kasvatusyhteistyötä ja varhaisen tuen toteutumista voitaisiin edistää varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys:

1. Mitä varhaiskasvatuksen opettajat kertovat varhaisesta tuesta ja kasvatusyhteistyöstä varhaiskasvatuksessa?

Kysymyksen avulla selvitämme varhaiskasvatuksen opettajien omia kokemuksia ja näkökulmia sekä sitä, miten heidän mielestään kasvatusyhteistyötä sekä varhaista tukea voitaisiin kehittää.

7.2 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti ilmiötä pyritään ymmärtämään henkilöiden näkökulmasta, jotka ovat tutkimuksen kohteena (Juuti & Puusa, 2020, s. 21). Laadullisessa tutkimuksessa on tyypillistä henkilöiden subjektiivisten näkemysten ja kokemusten tarkastelu, mikä asettaa tutkimukselle haasteita. Tutkimuksessa tulee tarkastella käytännön ja teorian yhteyttä toisiinsa. (Juuti & Puusa, 2020, s. 226)

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus voidaan karkeasti määritellä aineistoon, joka on ilmaistu tekstinä. Aineistona voi olla käytetty haastattelun vastauksia ja havaintoja tai esimerkiksi jo olemassa olevaa (ei-tutkijasta riippuvaa) aineistoa kuten päiväkirjoja,

internetsivuja tms. Karkeimmillaan laadullinen tutkimus ymmärretään aineiston muodon kuvaamiseksi. Laadullista tutkimusta voidaan analysoida sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti. Tärkeintä on kuitenkin tutkimusten tulosten syntyminen ja ratkaisun saavuttaminen erilaisten menetelmien avulla. (Eskola & Suoranta s. 14–21)

Kun tehdään laadullista tutkimusta, voidaan lähteä liikkeelle ilman ennako-oletuksia aiheesta. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että keskitytään melko pieneen otantaan, sillä tarkoitus on analysoida niitä mahdollisimman perusteellisesti. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä, joka tarkoittaa sitä, että tutkimuksen teoria rakentuu analyysin pohjalta. Tutkijan on mahdollista siis löytää uusia näkökulmia tutkimuksen kautta. Hypoteesittomuus laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa sitä, että tutkijalla ei ole vahvoja ennako-oletuksia tutkimuskohteesta eikä myöskään tuloksista. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 19)

7.3 Tutkimusaineisto

Aineistonkeruu tapahtui eteläsuomalaisen keskisuuren kaupungin kahdessa eri päiväkodissa. Aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella hyödyntäen Webropol- verkkokyselyä. Kyselyyn vastaaminen tapahtui internetin välityksellä jakamalla varhaiskasvatuksen opettajille linkit kyselyyn etukäteen sähköpostilla. Webropol-verkkokysely mahdollisti kyselyyn vastaamisen opettajille sopivana ajankohtana. Kysely koostui monivalintakysymyksistä sekä avoimista kysymyksistä ja kyselyyn vastaaminen tapahtui täysin anonymisti. Verkkokyselyssä oli valmiit kysymysvaihtoehdot valmiine vastausvaihtoehtoineen. Kyselylomake on opinnäytetyön liitteessä 1.

Strukturoitu kyselylomake on usein käytössä kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä, mutta sitä on myös hyödyllistä käyttää laadullisessa tutkimuksessa, mikäli tarkoitus on vastausten perusteella analysoida tuloksia esim. tyyppitelemällä (Sarajärvi & Tuomi, s. 75). Tällöin kyselylomakkeeseen lisätään avoimia kysymyksiä, jotka luokitellaan kvalitatiivisesti tai kvantitatiivisesti jälkikäteen (Hirsjärvi & Hurme 2008, s. 38–39).

Kyselyyn vastanneiden ryhmä koostui 11 varhaiskasvatuksen opettajasta, jotka työskentelevät kahdessa eri päiväkodissa. Koulutustaustana 36 % vastaajista on valmistunut yliopistosta ja on näin ollen kasvatustieteen kandidaatteja. Loput vastaajista (55 %) ovat ammattikorkeakoulutaustaisia eli sosionomitutkinnon suorittaneita varhaispedagogisten opintojen läpikäyneitä varhaiskasvatuksen opettajia. Yksi vastaajista kertoi olevansa opistotaustainen varhaiskasvatuksen opettaja.

7.4 Tutkimusanalyysin toteutus

Tutkimuksen analyysimenetelminä hyödynsimme teemoittelua, sillä aineisto on selkeästi jaoteltavissa eri teemoihin ja kysymykset ovat laadittu hyödyntäen kahta pääteemaa. Tutkimme aineistoa kahdesta näkökulmasta, joista toinen oli varhainen tuki ja toinen kasvatusyhteistyö. Nämä valikoituvat myös pääteemoiksi. Näiden alle kokosimme aineistosta löytyviä alateemoja. Alateemat löysimme kirjoittamalla aineiston yhdeksi tiedostoksi. Etsimme tiedostosta yhteisiä teemoja, jotka toistuivat aineistossa.

Teemoittelu on laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä. Teemoittelussa aineistosta voi nostaa esille teemoja, jotka valaisevat tutkimusongelmaa. Tällä tavoin voidaan vertailla teemojen esiintymistä aineistossa. Aineiston analyysissa voidaan käyttää sitaatteja eli suoria lainauksia ja niiden käyttäminen käsittelee laajemmin aineistoa. Tekstin ja sitaattien suhde pitää kuitenkin pitää oikeana, sillä haastateltavien vastaukset eivät vielä sinällään ole tutkimuksen tuloksia. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 174) Täten pidimme analyysissa sitaattit kohtuullisessa määrässä.

7.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Aloitimme opinnäytetyön prosessin asianmukaisella tutkimuslupahakemuksella. Olimme yhteydessä yhteistyöpäiväkotien johtajien kanssa sähköpostilla ja lähetimme haastateltaville varhaiskasvatuksen opettajille johtajan kautta saatekirjeen (Liite 2) opinnäytetyömme aiheesta ja tarkoituksesta. Tarkoituksenamme oli toteuttaa aineistonkeruu strukturoidulla haastattelulla päiväkotien tiloissa, mutta vallitsevan COVID-19-pandemian vuoksi keräsimme aineiston Webropol-kyselyllä. Huomioimme tietoturvan luomalla kyselyn suljetun linkin taakse. Huomioimme tutkimuksen eettisyyden säilyttämällä kyselyyn vastanneet opettajat

ja yhteistyöpäiväkodit anonyymeinä sekä jätimme mainitsematta myös toimeksiantajana toimivan kaupungin nimen.

Tutkimusta voidaan arvioida sen pätevyydellä eli validiudella. Tutkimuksen validiuksella tarkoitetaan tutkimusmenetelmän taitoa mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus (Hirsijärvi ym., 2009, s. 231). Tutkimuksessamme aineistonkeruussa käytetty kysely ja sen validius on haastavaa arvioida, sillä emme tiedä varmuudella, miten kyselyyn vastanneet opettajat käsittivät esittämämme kysymykset ja tulkitsemmeko analysoidessamme vastauksia kuten vastaaja on tarkoittanut. Tutkimukselle luotettavuutta kuitenkin toi useampi tutkija eli tutkijatriangulaatio, jolloin tutkimuksen aineistonkeruuseen sekä analysointiin osallistuu useampi henkilö. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa kyselyyn vastanneiden opettajien senhetkiset olosuhteet, kyselyyn vastaamiseen käytetty aika sekä kysymysten virhetulkinnat. (Hirsijärvi ym., 2009, ss. 232–233)

8 Tutkimustulokset

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Vastaukset perustuvat varhaiskasvatuksen opettajien omiin kokemuksiin varhaisen tuen sekä kasvatusyhteistyön toteutumisesta varhaiskasvatuksessa. Jaoin vastaukset kahteen pääteemaan, jotka ovat varhainen tuki sekä kasvatusyhteistyö. Laadimme avoimet kysymykset näiden kahden teeman pohjalta, joten vastauksissa nämä teemat toistuvat.

Taulukko 1 havainnollistaa ylä- ja alateemat. Olemme käyttäneet myös suoria sitaatteja sekä kuvia tulosten esittelyyn.

Taulukko 1. Tutkimusaineiston pää-, sekä alateemat

VARHAINEN TUKI	KASVATUSYHTEISTYÖ
<ul style="list-style-type: none"> • KVEO • Vuorovaikutus ja kommunikaatio • Puheeksi ottaminen • Työyhteisön tuki • Resurssit 	<ul style="list-style-type: none"> • Vuorovaikutus • Puheeksi ottaminen • Tiedonkulku • Motivaatio • Yhteinen kieli • Koulutus

8.1 KVEO eli konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Avoimia kysymyksiä tutkittaessa varhaisen tuen näkökulmasta nousee vastauksista esille KVEO:n eli konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan merkitys. KVEO on oppimisen ja tuen asiantuntija, joka vastaa lapsen tuen tarvetta koskevista asioista. KVEO:n tehtävä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen henkilökuntaa sekä auttaa arjen tukitoimien järjestämisessä. KVEO osallistuu erityistä ja tehostettua tukea tarvitsevan lapsen tuen suunnitteluun ja tarvittaessa myös toteutukseen. KVEO tekee myös tiivistä yhteistyötä mm. puheterapeuttien, psykologien sekä neuvolan kanssa. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee käyntejä niin päiväkoteihin, esiopetusryhmiin, ryhmäperhepäiväkoteihin sekä perhepäivähoitajille. (Peda.net, n.d)

Vastauksista käy ilmi, että KVEO:n eli konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa tehtävä yhteistyö nähdään tärkeänä asiana varhaista tukea tarjottaessa. Mahdollisuus konsultoida konsultoivaa varhaiskasvatuksen erityisopettajaa ja kysyä apua on monen vastaajan mielestä avainasia varhaisen tuen toteutumisessa. Vastaajien näkökulmasta tuen saaminen niin omalta työtiimiltä, johtajalta kuin KVEO:ltakin helpottaa varhaisen tuen tarjoamista lapselle ja perheelle. Tutkittavat kertoivat, että yhteistyö KVEO:n kanssa on toimivaa ja KVEO:lta on saatu tukea pyydettyä. Yhdessä

monivalintakysymyksessä selvitimme, minkä tahojen kanssa opettajat kokevat yhteistyön toimivaksi. Kohta "KVEO" sai 11 vastausta eli kaikki vastaajat kokivat yhteistyön toimivaksi.

Oleellista on keskustella asiasta ensin oman työtiimin kanssa ja saada kaikkien näkemys asioista. Tarvittaessa on myös oleellista konsultoida kveoa.

Asioihin puututaan nopeasti, haetaan tukea omasta tiimistä, johtajilta ja kveolta.

Asioihin puututaan ja niistä konsultoidaan tarvittavia tahoja hyvin. Yhteistyö kveon ja muiden yhteistyötahojen kanssa on toimivaa, joten tukitoimien kartoittaminen sujuu yleensä hyvin. Kun lapsi on saanut jo päätöksen tukitoimista, niiden toteutuminen arjessa on kuitenkin vaihtelevaa esimerkiksi henkilöstön poissaolojen takia. Joskus tuntuu, ettei riittäviä tukitoimia pystytä tarjoamaan tarpeeksi hyvin arjen muutoksien takia.

Vaikka kaikki vastaajat kokivat yhteistyön KVEO:n kanssa toimivaksi, vastauksia tarkastellessa ilmeni kuitenkin myös, että varhaisen tuen tarjoamiseen vaikuttaa negatiivisesti konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan käyntien vähäisyys.

Tarvittaisiin mm. enemmän kveon (=konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan) vierailuja ja konkreettisia työkaluja haastavien/apua tarvitsevien lasten kanssa työskentelyyn.

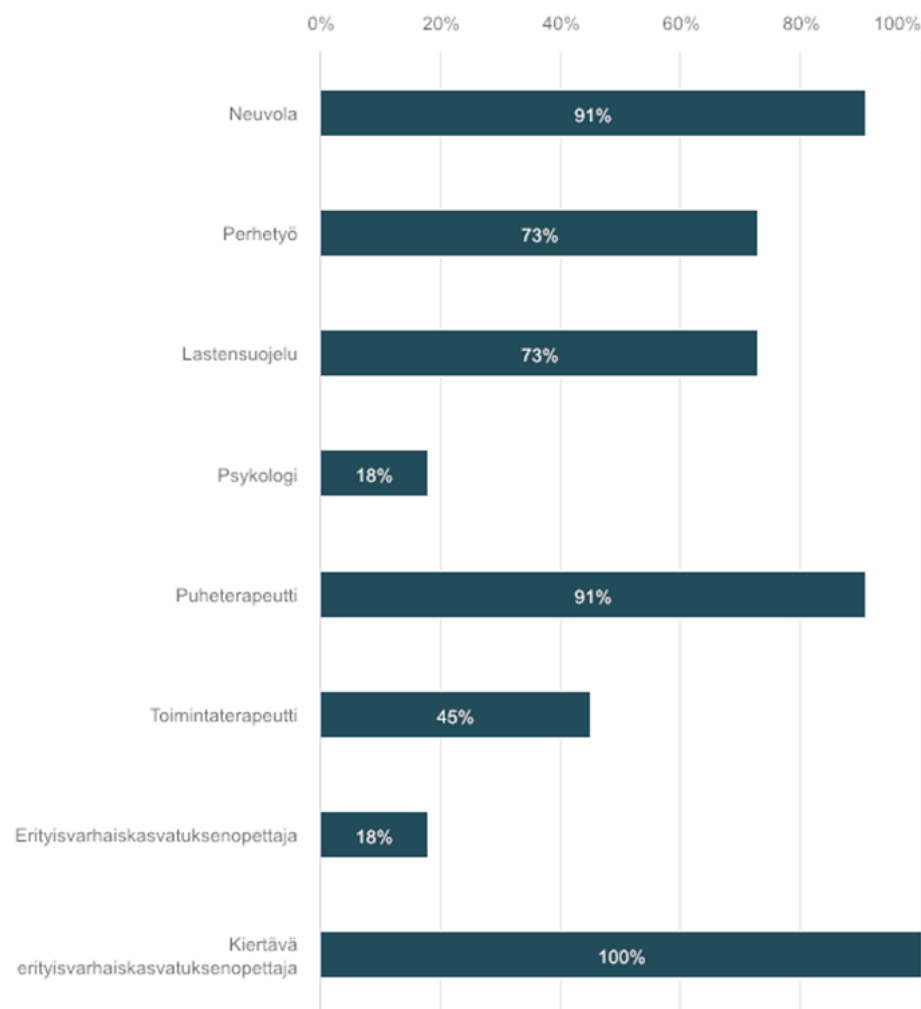
lisäämällä kveojen käyntejä ryhmissä

olen saanut kveolta tukea pyydetessä, mutta seurantaa voisi olla enemmänkin

Suhteellisen hyvin. Tosin resurssipula vaivaa kuntia, ei ole rahoitusta tarpeelliselle määrälle ryhmäavustajia, KVEO ei ehdi perehtymään lasten asioihin riittävästi, näin muutamia mainitakseni.

Vastausten mukaan useat opettajat toivovat, että KVEO:n käyntejä lisättäisiin. sekä kokevat, että käyntejä lisäämällä voitaisiin saada keinoja tukea tarvitsevien lapsien kanssa työskentelyyn. Vastauksia tarkasteltaessa ilmenee, että KVEO ei ehdi perehtymään lasten asioihin riittävästi, mikä vaikuttaa negatiivisesti varhaisen tuen toteutumiseen. Kuva 4 havainnollistaa varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja sekä kertoo, kuinka monta prosenttia vastanneista kokee kunkin tahon kanssa tehtävän yhteistyön toimivaksi.

Kuva 4. Päiväkotien oleelliset yhteistyötahot

8.2 Vuorovaikutus ja kommunikaatio

Vastauksista käy ilmi, että oleellisena varhaista tukea tarjottaessa nähdään yhteistyö perheen kanssa. Perheen kanssa on tärkeä käydä keskustelua ja kartoittaa kokonaisvaltainen tilanne sekä oppia tuntemaan perhe aidosti. Vastauksia tarkastellessa ilmenee myös, että

varhaiskasvattajan omat hyvät vuorovaikutustaidot ovat edellytys varhaisen tuen onnistumiselle. Hyvällä keskusteluyhteydellä voidaan taata se, että vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemys tuen tarpeesta on yhtenäinen ja vanhemmat ovat yhtä tietoisia tukitoimista.

Tilanteen laaja kartoitus, lapsen ja perheen tilanne. Keitä tahojakaan on perheen elämässä. Selkeät rutiinit ja ohjeet lapsen auttamiseksi, esim.

Kuvakommunikaatio

Tärkeää on mm. se, että lapsen vanhemmat ymmärtävä, mitä on lapsen parhaaksi ja että saavutetaan yhtenäinen näkemys avun/tuen tarpeesta.

Perheen vanhemman oma huoli lapsesta pitäisi ottaa vakavissaan, vanhempi itse tietää tilanteen ja voimavarojensa parhaiten. Tukea pitäisi tarjota mieluiten ennakkoon eikä liian myöhään.

Hyvä kasvatuskumppanuus perheen kanssa, avoin kommunikaatio ja kohtaaminen, lapsen tuntemus, kokemus.

Vastauksista selviää, että tärkeänä varhaisen tuen onnistumisessa pidetään myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden kykyä ottaa vanhemman huoli vakavissaan ja reagoida siihen. Vastauksissa korostetaan myös luottamusta ja avoimuutta, jotka vastauksien mukaan helpottavat kasvatusyhteistyötä ja asioiden puheeksiottoa ja siten varhaisen tuen toteutumista. Hyvä kasvatusyhteistyö itsessään nähdään tärkeänä tarjottaessa varhaista tukea perheelle ja lapselle.

8.3 Puheeksi ottaminen

Vastauksista käy ilmi, että varhaisen tuen toteutumisen kannalta keskeistä on asioiden puheeksi ottaminen ja puheeksi ottamisen taito. Vastauksissa korostetaan, että huolen tuominen esille ajoissa on olennaista. Jo pienikin huoli tulisi ottaa esille, jotta varhainen tuki

toteutuisi. Vastauksista voidaan tulkita, että on ensiarvoisen tärkeää, miten huoli tuodaan vanhempien tietoisuuteen. Tärkeänä nähdään se, että asioihin puututaan hienotunteisesti ja lapsen etua korostaen, jotta vanhemmat ymmärtävät, että tuella halutaan lapsen parasta.

Avoimuus ja luotettavuus. Kun perheet luottavat vakan henkilöstöön eli oman ryhmän aikuisiin on vaikeistakin asioista helpompi puhua. Tärkeintä on seurata lapsen hyvinvointia ja varmistaa vanhempien jaksaminen. Pienestäkin huolesta pitäisi puhua.

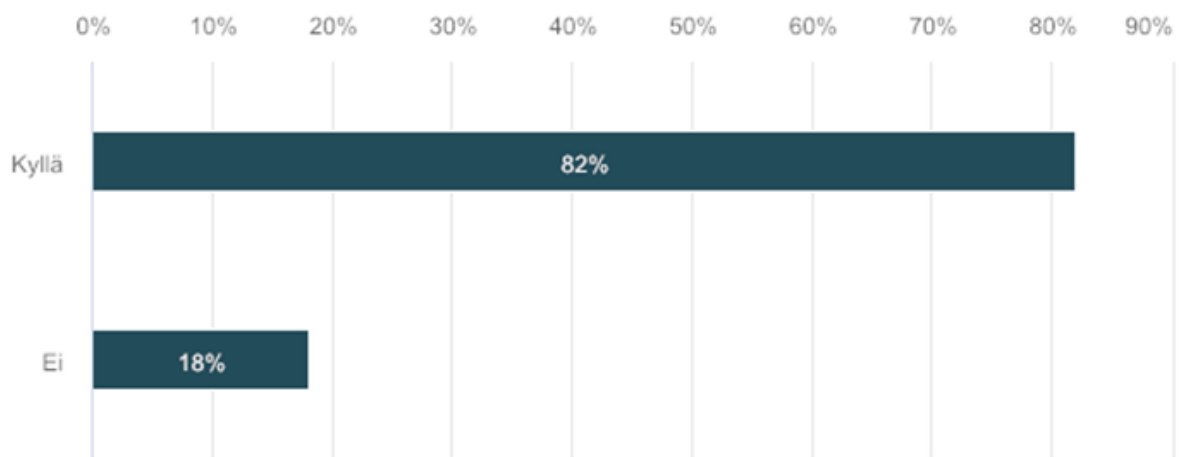
Ennakointi, asiat otetaan ajoissa puheeksi

Että asiat esitellään hienotunteisesti ja lapsen etua korostaen. Vahvuudet esille nostaen viestimme, että lapsen yksilöllinen huomiointi ja tarpeet ovat meidän velvollisuutemme. Moni perhe tarvitsee aikaa hyväksyä ja oivaltaa, että haluamme tuen kautta lapsen parasta

Sen jälkeen on erittäin tärkeää se, miten itse ammattilaisena kysyn tai tiedotan vanhempia mahdollisesta huolesta tai haasteista. On tärkeää, että vanhemmille muodostuu ymmärrys siitä, että haasteisiinkin puuttuminen on lapsen ja perheen tukemisen kannalta hyvä asia.

Yhdessä monivalintakysymyksessä selvitimme, kokevatko opettajat, että heillä on riittävästi osaamista puhua perheen kanssa haastavistakin asioista. Tähän 82 % eli 9 vastaajista vastasi, että heillä on tarpeeksi osaamista ja loput 18 % eli 2 vastaajaa, ettei heillä ole tarpeeksi osaamista (Kuva 5)

Kuva 5. Huolen puheeksi ottamisen osaaminen

Näiltä kahdelta vastaajalta kysimme, miten he toivoisivat työnantajan tukevan osaamista koskien huolen puheeksi ottoa. Toinen vastaajista toivoo ohjeistusta esimerkiksi, muun muassa pedagogisissa tiimipalavereissa. Toinen vastaajista taas kokee työkokemuksen tuovan varmuutta huolen puheeksi ottoon ja kommunikointitaitoihin, mutta kokee esimieheltä saadut tuet ja neuvot tärkeiksi.

8.4 Työyhteisön tuki

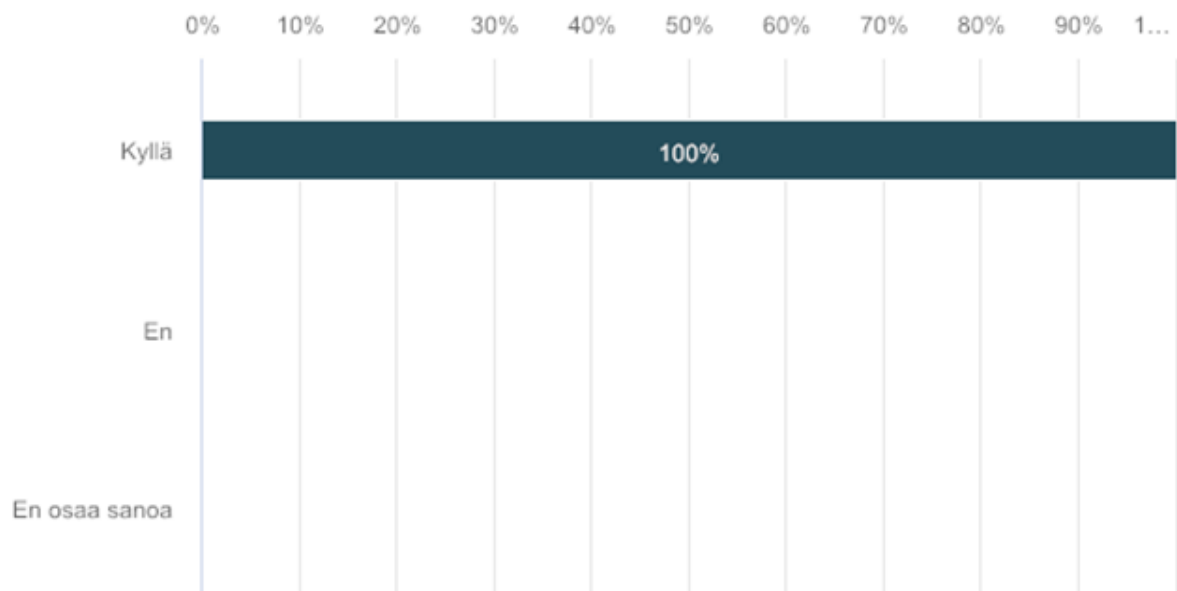
Vastauksia tarkastellessa työyhteisön ja oman työtiimin työkokemus, tuki, apu sekä mahdollisuus konsultointiin nähdään merkittävinä tarjottaessa varhaista tukea lapselle sekä perheelle. Asioiden ja tilanteiden läpi käyminen ja arvioiminen tiimin kesken koetaan tärkeäksi. Monialaisen yhteistyön kerrottiin toteutuvan päiväkodissa hyvin.

Konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä johtajan konsultoinnin, yhteistyön ja tuen koetaan edistävän varhaisen tuen toteutumista. Varhaista tukea edistävät vastausten mukaan myös kollegiaalinen tuki sekä työyhteisön pedagoginen keskustelu. (Kuva 6.)

Asioihin puututaan nopeasti, haetaan tukea omasta tiimistä, johtajilta ja kveolta.

Työskentelen ryhmässä, missä on 2 opettajaa. Hänen kanssa voin keskustella, Tiimin tuki, KVEO, pedagogiikasta vastaava esimies.

Kuva 6. Työtiimin kokeminen merkityksellisenä varhaisen tuen tarjoamisessa

Kuvasta 6 voidaan todeta vastaajien kokevan työtiimin merkityksellisenä osana varhaisen tuen tarjoamista varhaiskasvatuksessa. Kaikki vastaajat kokivat työtiimin tärkeäksi.

8.5 Resurssit

Vastauksia tarkastellessa käy ilmi, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat resurssipulan vaikuttavan negatiivisesti varhaisen tuen toteutumiseen työpaikallaan. Resurssipula näkyy työpaikalla ajan puutteena, henkilökunnan poissaoloina sekä riittämättömänä rahoituksena esimerkiksi riittävälle määrälle ryhmäavustajia. Opettajat kertovat vastauksissaan

resurssipulan vuoksi kokevansa henkilökunnalla sekä konsultoivalla varhaiskasvatuksen opettajalla olevan liian vähän aikaa lasten havainnointiin ja perheiden kohtaamiseen. Myös varhaiskasvattajille tarjottavat työkalut ja tuet koetaan puutteellisina. Vastauksista nähdään myös opettajien kokema tarve lisäkoulutuksille koskien varhaista tukea. Resurssipulaa käsitteleviä vastauksia tarkastellessa varhaisen tuen tarve on päiväkodissa suurempi kuin mitä päiväkodilla on tarjota resursseja tuen toteutumiseksi. Vastauksista ilmenee kuitenkin, että päiväkodissa asioihin puututaan nopeasti. Myös konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultointimahdollisuus nähdään mahdollisuutena varhaisen tuen toteutumiseksi.

Tarve varhaiselle tuelle on yleisesti ottaen suurempi kuin mitä päiväkodissamme on tarjota resursseja. Myös varhaiskasvatuksen opettajille ja muille varhaiskasvattajille tarjottavat työkalut ja tuki, kuten kveon konsultoinnit ovat puutteellisia/liian vähäisiä.

Varhaisen tuen toteutumisen edistämiseksi merkityksellisenä vastauksissa toivottiin henkilökunnan ja konsultoivan varhaiskasvatuksen opettajan resurssien lisäämistä. Tuen tarjoaminen ennakoiden koetaan tärkeäksi. Vastauksissa tarkennetaan resurssien lisäämistä rakenteita muuttamalla, jotta lasten havainnointi ja kohtaaminen mahdollistuu. Ryhmien suhdelukujen pienentäminen nähdään mahdollisuutena riittäville kohtaamisille perheiden kanssa.

8.6 Kasvatusyhteistyön teemat

Kasvatusyhteistyöhön liittyen aineiston monivalintakysymyksissä vastaajat saivat pohtia monipuolisesti, mitkä seikat ovat heidän mielestään tärkeitä kasvatusyhteistyölle, missä tilanteissa kasvatusyhteistyö onnistuu parhaiten sekä mitä haasteita se voi sisältää. Avoimissa kysymyksissä käsiteltiin sitä, millä tavoin kasvatusyhteistyötä voitaisiin edistää. Aineistosta nousi esiin kasvatusyhteistyön alle erilaisia teemoja, joita ovat vuorovaikutus, motivaatio, asioiden puheeksiotto, tiedonkulku, työntekijöiden koulutus sekä yhteinen kieli.

Kaikki asiat voivat olla aina paremmin. Tiedottamista, vuorovaikutusta, motivaatiota voi aina parantaa. Asioita voi aina perustella paremmin, avata

vanhemmille enemmän, etteivät ne olisi suuria peikkoja. Varhainen tuki tulisi olla vanhemmille mahdollisuus ei uhka.

Kasvatusyhteistyön toteuttamista voitaisiin edistää ---

- - hyvällä vuorovaikutuksella vanhempien kanssa

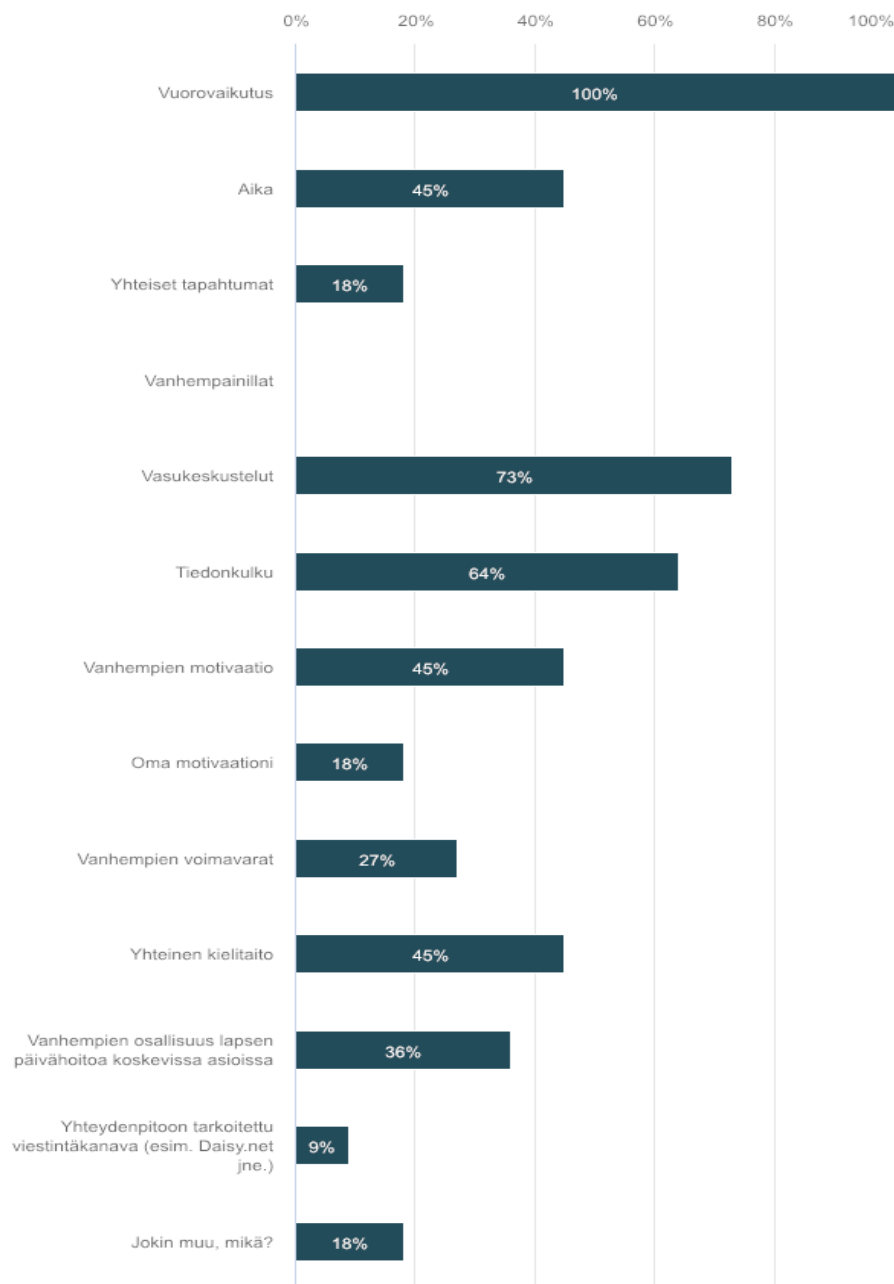
- - järjestämällä aikaa kohtaamiselle

- - osallistamalla perheitä mukavalla tavalla yhteiseen toimintaan

Opettajien vastauksista ilmenee, että kasvatusyhteistyötä voitaisiin edistää hyvällä vuorovaikutuksella vanhempien kanssa, ja sitä voitaisiin muokata parempaan suuntaan. Edistämiskeinoina mainitaan perhekahvilat, toiminnalliset illat, tiivis keskusteluyhteys sekä kohtaamiselle ajan ottaminen. Vuorovaikutus tulee esille tärkeänä osana myös monivalintakysymyksissä (Kuva 7), jossa vastaajilta pyydettiin merkitsemään valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista viisi merkittävintä tekijää kasvatusyhteistyölle. Kysymyksessä vuorovaikutus sai 100 % kaikista äänistä. Kuvasta 7 ilmenee tärkeänä seikkana myös vasukeskustelut, jotka ovat olennainen alusta vuorovaikutukselle varhaiskasvattajien ja perheiden välillä. Aineistosta nousi esiin myös se, kuinka vanhempia tulisi osallistaa mukaan yhteiseen toimintaan vasukeskusteluiden hengen mukaisesti.

Kuvassa 7 esitellään, mitä varhaiskasvatuksen opettajat kokivat kasvatusyhteistyölle merkittävimiksi tekijöiksi. Vastausvaihtoehtoina oli erilaisia päiväkodin arkeen liittyviä asioita (vanhempainillat, vasukeskustelut, yhteiset tapahtumat) tai asioita liittyen työntekijöiden tai vanhempien motivaatioon tai osallisuuteen. Vaihtoehtoina annettiin myös muita tavanomaisia seikkoja liittyen kasvatusyhteistyön toteutumiseen, kuten vuorovaikutus, aika, yhteinen kielitaito, tiedonkulku sekä erilaiset viestintäkanavat.

Kuva 7. Kasvatusyhteistyölle merkittävimmiksi koetut tekijät (valittu 5 tärkeintä)

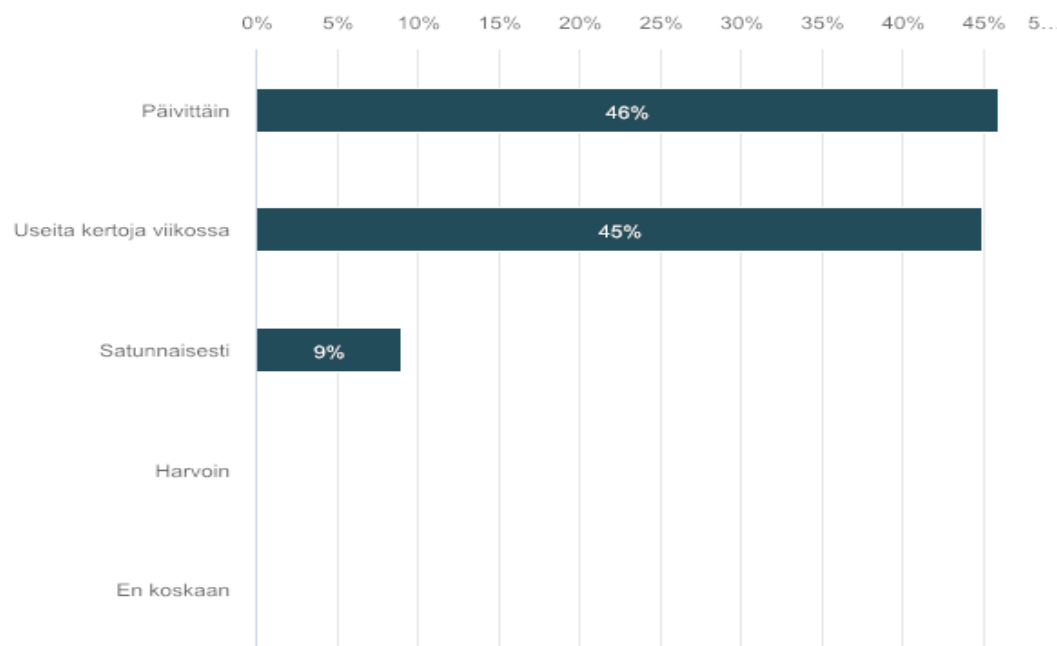
Vuorovaikutus ja siihen liittyvät tekijät (vasukeskustelut ja tiedonkulku) saivat eniten valintoja. Aika, vanhempien motivaatio ja yhteinen kielitaito ylsivät vastauksista keskivaiheille. Vanhempainillat, jotka toimivat myös olennaisena alustana vuorovaikutukselle päiväkodin ja perheiden välillä, ei kuitenkaan saanut vastauksissa yhtäkään ääntä.

Vuorovaikutus esiintyy siis aineistossa merkittävänä teemana kasvatusyhteistyössä, joten on aiheellista tarkastella aineiston kysymyksiä siitä, milloin ja miten vuorovaikutusta tapahtuu varhaiskasvattajien ja perheiden välillä. Seuraavissa kuvioissa aineiston

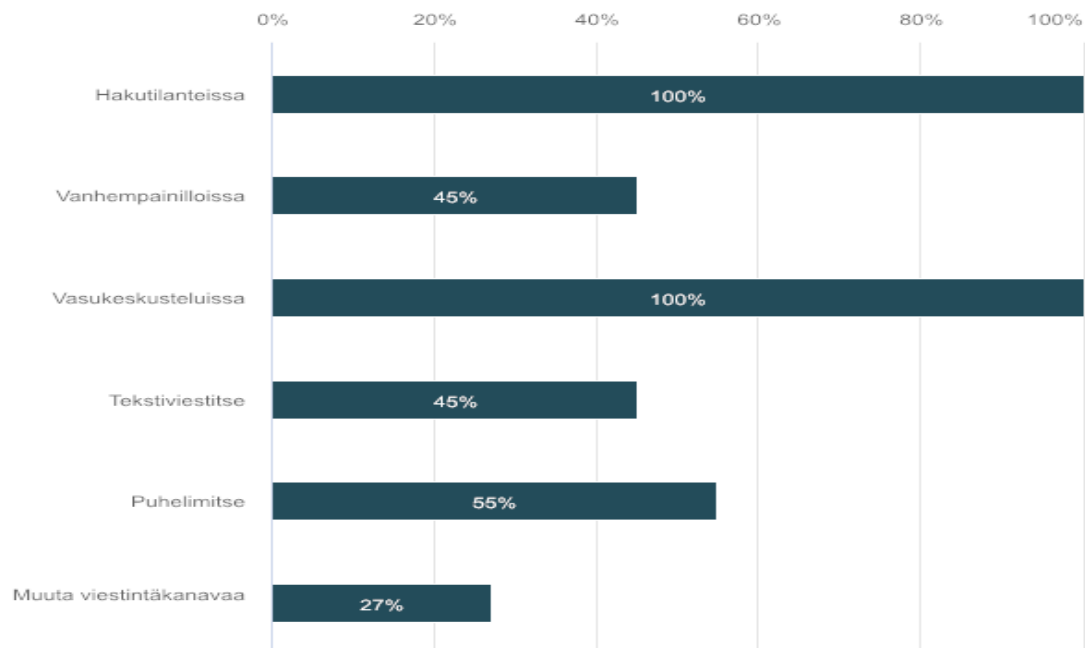
monivalintakysymyksistä ilmenee, että vuorovaikutusta vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välillä tapahtuu päivittäin tai useita kertoja viikossa (

Kuva 8). Vuorovaikutusta käydään useimmiten hakutilanteissa ja vasukeskusteluissa (Kuva 9).

Kuva 8. Miten vuorovaikutus vanhempien / huoltajien kanssa tapahtuu?

Kuva 9. Tilanteet, joissa keskustelen lapsen vanhempien/hoitajien kanssa lapsesta tai perheen muista asioista.

Asioiden puheeksi ottaminen nousee myös esiin aineistoa analysoitaessa.

Kasvatusyhteistyön edistämiskeinoiksi mainitaan asioiden aktiivinen puheeksi otto ja laadukas dokumentointi. Aineistosta ilmenee, että yksiköihin ja ryhmiin olisi hyvä luoda sellaisia tilanteita, joissa olisi luontevaa keskustella ja ottaa puheeksi asioita vanhempien kanssa.

Erittäin tärkeää on oma aktiivisuus ja se, että omassa tiimissä kaikki saavat tiedon vanhempien kanssa sovituista asioista.

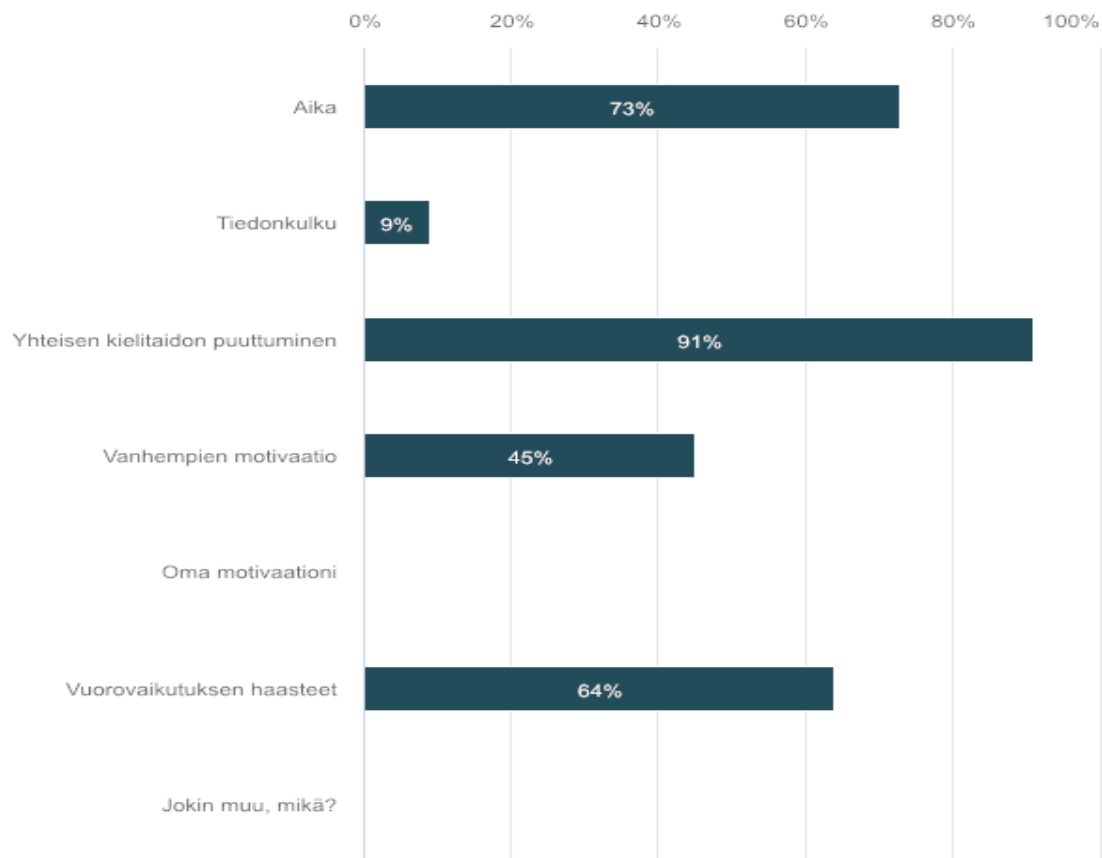
Aineiston analyysin mukaan motivaatio ja työntekijän oma aktiivisuus sekä tiedonkulku ja tiedottaminen ovat tärkeitä. Kasvatusyhteistyön toiminnan kannalta on työntekijän oltava motivoitunut ja näin ollen kiinnostunut ja aktivoitunut itse harjoittamaan toimivaa yhteistyötä vanhempien tai hoitajien kanssa. Monivalintakysymyksistä (Kuvio 6) työntekijän oma motivaatio ei kuitenkaan noussut esiin merkittävimpinä asioina kasvatusyhteistyölle. Tiedonkulku tiimissä on olennainen tekijä, jos hoitajien kanssa käydyissä keskusteluissa on sovittu asioita, jotka voivat liittyä olennaisesti esimerkiksi lapsen kasvuun tai kehitykseen.

Koulutusta aika-ajoin hyvä järjestää. Varsinkin kokemattomammille työntekijöille

Esim. vieraskielisiä perheitä varten tarvitsimme tarkempaa perehdytystä/ohjeistusta Tulka-palvelun käyttöön vasu-keskusteluiden ulkopuolisissa tilanteissa, joissa tarvittaisiin tulkkia

Aineiston mukaan tärkeänä voidaan pitää työntekijöiden koulutusta ja perehdytystä. Tämä nousee esiin siinä, jos työntekijöillä ei ole vielä runsaasti työkokemusta tai niissä tilanteissa, missä vanhempien ja henkilöstön välillä ei ole yhteistä kieltä. Monivalintakysymyksissä yhteinen kieli tuli esille merkittävimpana haasteena kasvatusyhteistyölle (Kuva 10). Vuorovaikutukseen liittyvät haavoittuvuudet ja aika ovat vastaajien mukaan myös haasteellisia asioita yhteistyön toimivuudessa.

Kuva 10. Kasvatusyhteistyön mahdolliset haasteet

Vastauksissa varhaiskasvatuksen opettajien oma motivaatio ei esiinny merkittävänä haasteena kasvatusyhteistyölle, sillä sitä ei valinnut kukaan vastaajista. Tiedonkulku nähtiin myös vähäisenä haasteena.

9 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli mitä varhaiskasvatuksen opettajat kertovat varhaisesta tuesta ja kasvatusyhteistyöstä varhaiskasvatuksessa. Tutkimustuloksemme jakautuvat kahteen eri pääteemaan: varhainen tuki ja kasvatusyhteistyö. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien valmiuksia tarjota varhaista tukea lapselle varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksemme tuloksista käy ilmi, että tiivis yhteistyö konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan eli KVEO:n kanssa nähdään tärkeänä varhaisen tuen toteutumisen kannalta. Kuten tutkimuksemme tuloksissa myös Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) opinnäytetyön

tutkimuksen tuloksissa ilmenee, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki on oleellista ehkäisevässä lastensuojelutyössä, jota myös varhainen tuki on. Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) opinnäytetyön sekä Salosen (2019) pro gradun tulokset kertovat, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultointi on tärkeää, kun suunnitellaan huolen puheeksi ottoa vanhempien kanssa. Salosen (2019) mukaan varhaiskasvatuksen erityisopettajilla on myös enemmän tietoa palveluista ja tukimuodoista sekä lapsen kehitykseen liittyvistä haasteista kuin varhaiskasvatuksen opettajilla. Myös oman tutkimuksemme tuloksista ilmenee, että mahdollisuus konsultointiin ja avun kysymiseen konsultoivalta varhaiskasvatuksen erityisopettajalta edesauttaa puheeksi ottoa ja tuen tarjoamista perheelle.

Opinnäytetyömme tuloksista selviää, että varhaiskasvatuksen opettajien mielestä KVEO:jen käynnit ovat liian vähäisiä eikä heillä ole aikaa perehtyä lasten asioihin tarpeeksi. Myös Salosen (2019) tutkimuksen tuloksista ilmenee, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan käyntien vähäisyys vaikeuttaa KVEO:n kanssa tehtävää yhteistyötä. Oman tutkimuksemme tuloksista voidaan päätellä, että KVEO:n käyntejä tulisi lisätä ja että tarvittavat resurssit ovat rajalliset. Opinnäytetyö ei itsessään käsittele kyseisen kaupungin resursseja, joten ei ole relevanttia tehdä johtopäätöksiä mahdollisista syy-seuraussuhteista tämän enempää.

Huolen puheeksi ottaminen näyttäytyy opinnäytetyömme tuloksissa yhdeksi tärkeäksi teemaksi. Tutkimuksemme tuloksista voidaan todeta, että varhaisen tuen toteutumisen kannalta on erityisen tärkeää ottaa huoli puheeksi ajoissa. Myös Bergman ja Myllyrinne (2019) ovat todenneet opinnäytetyössään, että nykyään huoleen yritetään puuttua ajoissa, jotta muutosta saataisiin aikaan aikaisemmin. Myös Salosen (2019) tulokset tukevat tuloksiamme, sillä hänen tutkimuksensa mukaan oikea-aikaisuus on avainasemassa huolen puheeksi ottamisessa. Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) tutkimuksesta ilmenee myös avoimuuden tärkeys oltaessa vuorovaikutuksessa perheen kanssa. Sama asia kävi ilmi oman tutkimuksemme tuloksissa.

Tutkimuksen tuloksista ilmeni varhaiskasvatuksen opettajien kokeman resurssipulan vaikuttavan negatiivisesti varhaisen tuen toteutumiseen heidän työpaikallaan. Resurssipula näkyy ajan puutteena, riittämättömänä rahoituksena sekä henkilökunnan poissaoloina. Kuten tutkimuksemme tuloksissa, myös Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) opinnäytetyön

tuloksissa ilmeni varhaiskasvatuksen opettajien kokevan resurssien rajallisuutta ja riittämättömyyttä. Bergmanin ja Myllyrinteen tutkimuksen (2019) tuloksissa resurssien vähäisyys näyttäytyi erityisesti ajan puutteena, jolloin opettajilla ei ole haluamiaan mahdollisuuksia hoitaa lapsen yksilökohtaista tilannetta niin hyvin kuin he haluaisivat. Tämän tutkimuksen tuloksia tukevat myös Salosen (2019) pro gradun tulokset. Salonen on todennut tuloksissaan vähäisten henkilökuntaresurssien olevan haaste varhaisen tuen toteutumiselle, samoin henkilökohtaisten avustajien puuttumisen lapsiryhmistä. Kuten tässä tutkimuksessa, myös Salosen tutkimustuloksissa näyttäytyi lasten havainnoinnin ja arvioinnin olevan vaihtelevaa ja haasteellista. Molemmissa tutkimuksissa havainnointia nähtiin haavoittavan suuret ryhmäkoot. Salosen tutkimustuloksissa havainnointia nähtiin tukevan pienryhmätoiminta; tässä tutkimuksessa vastaavanlaista näkemystä ei tullut esille.

Aikaisemmat tutkimukset tukevat saamiamme tuloksia myös työtiimin yhteistyön merkityksestä osana varhaista tukea. Tämän tutkimuksen tuloksissa oman työtiimin työkokemus, tuki ja apu näyttäytyivät merkittävinä varhaisen tuen toteutumiselle. Tuloksissa ilmeni myös johtajan tuki varhaista tukea edistävänä tekijänä. Myös Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) opinnäytetyön tuloksissa johtajan kanssa käytävä keskustelun nähtiin edistävän varhaista tukea. Bergman ja Myllyrinne toteavat tuloksissaan työtiimin tuen tärkeänä niin lapsen edun kuin myös oman jaksamisen kannalta. Tämän tutkimuksen tuloksissa työtiimin merkitystä ei liitetty omaan jaksamiseen. Varhaista tukea edistävänä tutkimuksessamme painotettiin kollegiaalista tukea. Myös Salonen nostaa esiin tuloksissaan kollegiaalisen tuen merkityksen, kun varhaiskasvatuksen henkilöstöllä nousee huoli lapsesta ja perheestä. Ylikuljun (2020) tuo pro gradu -tutkielman tuloksissa ilmenee varhaista tukea kannattelevaksi työtiimin yhteiset arvot. Ylikuljun (2020) tulokset tukivat omia tutkimustuloksiamme opettajien kokemuksista johtajan kanssa tehtävän yhteistyön merkityksestä.

Opinnäytetyössämme kasvatusyhteistyön keskeisimmäksi teemaksi muodostui vuorovaikutus. Myös Bergman ja Myllyrinne (2019) esittävät tutkimuksessaan, että varhaiskasvatuksen opettajien mielestä päivittäinen keskustelu vanhempien kanssa mahdollistaa hyvän kasvatusyhteisön ja avoimen vuorovaikutussuhteen. Opettajien vastauksia tarkastellessamme tuli ilmi, että opettajat keskustelevat vanhempien kanssa enimmäkseen haku- ja tuontitilanteissa tai vasukeskusteluissa. Näissä tilanteissa

vuorovaikutus vanhempien kanssa on avainasemassa, joten tästä voi päätellä, miksi se on noussut yhdeksi kasvatusyhteistyön tärkeimmäksi asiaksi. Vasukeskustelut olivat vastaajien mielestä yksi merkittävimpiä asioita kasvatusyhteistyössä. Vasukeskusteluiden tarkoituksena on puhua lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, kasvusta ja kehityksestä, joten luonnollisesti se on mielestämme otollinen alusta toteuttamaan kasvatusyhteistyötä.

Tutkimuksessamme alateemana ollut tiedonkulku mainittiin tärkeänä erityisesti työtiimin kesken. Varhaiskasvattajien tulisi siis pitää huoli siitä, että huoltajien kanssa sovituista asioista tiedotetaan muita työntekijöitä. Ylikuljun (2020) tutkielmassa puolestaan korostettiin toimivaa tiedonkulkua varhaiskasvattajilta huoltajien suuntaan.

Yhdeksi alateemaksi opinnäytetyömme tuloksissa muodostunut motivaatio ja siihen liittyvä oma aktiivisuus kasvatusyhteistyön toteuttamisessa tulee esiin Salosen (2019) tutkimuksessa, jossa mainitaan haastateltavien oma halu tehdä työtään parhaalla mahdollisella tavalla. Se, että varhaiskasvattajalla on henkilökohtainen ja aito kiinnostus lasta sekä lapsen kasvua ja kehitystä kohtaan, nähdään positiivisena vanhempien näkökulmasta. Vanhempien oma motivaatio toteuttaa kasvatusyhteistyötä ei näyttäytynyt tutkimuksessamme merkittävänä. Kuitenkin Salosen (2019) tutkimuksessa opettajat olivat korostaneet sitä, kuinka osa vanhemmista on haluttomia ja välinpitämättömiä pitämään yllä toimivaa vuorovaikutussuhdetta päiväkodin henkilöstön välillä.

Kasvatusyhteistyölle suurimmaksi haasteeksi mainittiin yhteisen kielitaidon puute. Tämä ilmeni myös Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) tutkimuksessa, jossa todetaan yhteisen kielen puuttumisen vaikeuttavan asioista keskustelua ja tilanteiden molemminpuolista ymmärtämistä. Myös Salosen (2019) tutkimuksessa korostetaan, että kasvatusyhteistyösuhteen luomisen haasteina ovat kielelliset ja kulttuuriset seikat. Näiden vuoksi yhteistyö jää usein pinnalliseksi, ja opettajat kokivat epävarmuuden tunteita siitä, ymmärtääkö vanhempi kaikki kerrotut asiat. Moninaistuva yhteiskunta mahdollistaa nykypäivänä entistä monipuolisemmista kulttuuritaustoista olevia lapsia ja perheitä päiväkodin asiakkaina, joten mielestämme on ymmärrettävää, että yhteisen kielitaidon puute näkyi merkittävänä haasteena opettajien vastauksista.

10 Pohdinta

Opinnäytetyön aihe valikoitui yksimielisesti. Halusimme ennaltaehkäisevän lastensuojelun näkökulmaa työhömmе, joten varhainen tuki osana varhaiskasvatusta tuntui luontevalta aihevalinnalta. Halusimme sisällyttää työhön kasvatusyhteistyön merkityksen, sillä mielestämme se on ajankohtainen ja tärkeä osa varhaiskasvatusta ja varhaista tukea. Työmme tilaaja toivoi varhaista tukea käsittelevää opinnäytetyötä, joten opinnäytetyömme aihe oli tilaajalle tarpeellinen. Aiheena varhainen tuki on ajankohtainen, sillä varhaiskasvatusta ohjaavaa Varhaiskasvatustakia (540/2018) päivitettiin, ja uusi laki astui voimaan 1.8.2020. Uudistuksen myötä varhaiskasvatuspalveluja yhdenvertaistettiin palauttamalla kaikille lapsille yhdenvertaiset oikeudet osallistua täysipäiväiseen varhaiskasvatukseen.

Kuten jo aiemmin mainitsimme, tutkimuksellemme luotettavuutta toi tutkijatriangulaatio, jonka mahdollisti useamman henkilön aineistonkeruu sekä aineiston tulkinta. Saimme tutkimukseemme monta näkökulmaa sekä varmuutta johtopäätösten tekemiseen yhdessä tutkijaryhmänä. Rakentaessamme tietoperustaa päivitimme jo opittuja tietotaitojamme sekä kasvoimme ammatillisesti oppimalla uusia asioita varhaiskasvatuksesta, varhaisesta tuesta sekä kasvatusyhteistyöstä.

Riskinä tutkimuksellemme oli aineistonkato. Saimme kuitenkin kyselyymme vastauksia 11 varhaiskasvatuksen opettajalta, joten myös aineisto oli kattava. Tutkimuksen validiutta oli haastavaa arvioida tutkimuksen edetessä. Johtopäätösten tekemistä vaikeutti se, ettemme voineet olla täysin varmoja, miten vastaajat olivat käsittäneet esittämämme kysymykset. Valmiiden vastausvaihtoehtojen tulkitseminen osoittautui haastavammaksi kuin avoimien kysymysten tulkinta. Tutkimuksen edetessä teimme erilaisia korjaavia huomioita työhömmе. Olisimme voineet esittää enemmän tarkentavia kysymyksiä kyselyssä, jotta aineisto olisi ollut laajempi. Laajemmalla aineistolla olisimme saaneet enemmän näkökulmia sekä tutkimuksen analysointi olisi helpottunut tarkemmilla kysymyksillä. Olisimme toivoneet varhaiskasvatuksen opettajilta laajempia vastauksia avoimiin kysymyksiin.

Lähetimme kyselyn kahden eri päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille. Tutkimuksen kehittämiseksi kysely olisi voitu lähettää koko kasvatushenkilöstölle, jolloin tutkimuksen

aineistonkeruu olisi voinut tuottaa enemmän materiaalia ja useammasta näkökulmasta. Tutkimuksen tulokset eivät kata lastenhoitajien näkemyksiä tai kokemuksia kasvatusyhteistyöstä tai varhaisesta tuesta, vaikka he tarjoavat tukea ja rakentavat vuorovaikutussuhdetta varhaiskasvatuksessa. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoituksena oli mennä päiväkoteihin kertomaan opinnäytetyöstä ja sen aineistonkeruumenetelmästä. Aineistonkeruu olisi alkuperäissuunnitelman mukaisesti tapahtunut myös kasvatustien vastaajien kanssa. Vallitseva COVID-19-pandemia asetti aineistonkeruulle erinäisiä haasteita, ja muutamme suunnitelman etäyhteydessä toteutettavaksi. Olisimme voineet saada laajempaa ja tarkempaa aineistoa, jos olisimme voineet toteuttaa aineistonkeruun paikan päällä päiväkodeissa.

Tutkimuksen kehittämiseksi työtilaajana toimiva kaupunki voisi laatia varhaiskasvatuksen henkilökunnalle oppaan, joka tarjoaa keinoja varhaisen tuen toteuttamiseen sekä erilaisia työvälineitä toimivan kasvatusyhteistyön rakentamiselle sekä toteuttamiselle. Varhaiskasvatuksen opettajat hyötyisivät varmasti myös erilaisista työvälineistä kasvatusyhteistyön toteuttamiseen eri kulttuureista tulevien perheiden kanssa.

Lähteet

Bergman, E. & Myllyrinne, R. (2019). *Ehkäisevä lastensuojelu varhaiskasvatuksessa* [opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201901301745>

Child Care Resources. (2019). *When parents and providers work together*.
<http://ccrni.org/when-parents-and-providers-work-together/>

Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.

Helsingin yliopisto. (2020). *Väitös: Perhepolitiikassa painottuu vanhemmuuden tukeminen, rakenteelliset ongelmat jäävät vähemmälle huomiolle* [tiedote].
<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/hyvinvointiyhteiskunta/vaitos-perhepolitiikassa-painottuu-vanhemmuuden-tukeminen-rakenteelliset-ongelmat-jaavat-vahemmalle-huomiolle>

Hirsijärvi, S, Remes, P & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. painos). Tammi.

Hujala, E, & Turja, L. (2017). *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-Kustannus.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL. (2016). *Varhaiskasvatusalan ammattilaisen opas*.
https://jhl250-fi-bin.directo.fi/@Bin/f92a6c6b117710808e93ae1b319ce302/1594199936/application/pdf/1061656/varhaiskasvatusalan_ammattilaisen_opas_jhl.pdf

Juuti, P & Puusa, A. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. (2006). *Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*. Stakes. <https://www.julkari.fi/handle/10024/77944>

Kekkonen, M. (2012). *Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä* (Acta Universitatis Tamperensis 1700) [väitöskirja, Tampereen yliopisto].

<https://peda.net/joensuu/jsv1/vinkkipankki/asl/v%C3%A4it%C3%B6skirjoja/mkkip:file/download/47d12d8b7086c626fd08c9eff14e5083cf87a746/Marjatta%20Kokkonen%3B%20Kasvatuskumppanuus%20puheena.pdf>

Opetusalan Ammattijärjestö. (2018). *Varhaiskasvatus juhlii: ensimmäinen ammattijärjestö perustettiin 130 vuotta – uusi laki voimaan syyskuun alussa* [uutinen].

<https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2018/varhaiskasvatus-juhlii-ensimmainen-lastentarha-perustettiin-130-vuotta-sitten--uusi-laki-voimaan-syyskuun-alussa/>

Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetushallitus. (n.d.). *Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet*. Haettu 8.7.2020 osoitteesta

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). *Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen*.

<https://minedu.fi/varhaiskasvatusoikeus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (n.d.-a). *Varhaiskasvatus*. <https://minedu.fi/varhaiskasvatus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (n.d.-b). *Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö*

<https://minedu.fi/varhaiskasvatuslait>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (n.d.-c). *Uusi varhaiskasvatuslaki*.

<https://minedu.fi/uusivarhaiskasvatuslaki>

Peda.net. (n.d.). *Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtäviä*.

<https://peda.net/orimattila/v/pl7/kjot/malla/toimintatavat/mvet/luonnos>

Pihlaja, P. & Viitala, R. (2018). *Varhaiserityiskasvatus*. PS-Kustannus.

Rossi, M.-A. (2018). Lasten erityisen tuen tarve kasvussa – erityisopettajien resursseja on lisätty varhaiskasvatuksessa. (9.11.2018). *Lappeenrannan uutiset*.

<https://www.lappeenrannanuutiset.fi/artikkeli/718224-lasten-erityisen-tuen-tarve-kavussa-erityisopettajien-resursseja-on-lisatty>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *Diskurssianalyysi*. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_1.html

Salonen, S. (2019.) *“Se perheen tuki on kuitenkin iso osa meidän työtä” – ehkäisevä lastensuojelu varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajien kokemana* [pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019052316840>

Talentia. (n.d.). *Varhaiskasvatustilastot ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta*. <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatustilastot-ja-henkilostorakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019). *Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018*. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/pienten-lasten-ja-heidan-perheidensa-hyvinvointi-2018>

Toimeksiantajakaupunki. (2019). Kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Internetosoite.

Toivanen-Visti, O. (2019). Varhaiskasvatuksella huomattavasti suurempi rooli osaamisen kehittämisessä kuin aiemmin luultu. *MustRead*.

<https://www.mustread.fi/artikkelit/varhaiskasvatuksella-huomattavasti-suurempi-rooli-osaamisen-kehittamisessa-kuin-aiemmin-luultu/>

Tolonen, A. (3.2.2020). Anu Laurilan lapsi jäi päiväkodissa ilman apua ja seuraukset olivat kalliit: On tuurista kiinni, saavatko lapset tarpeeksi tukea varhaiskasvatuksessa. *Yle uutiset*.

<https://yle.fi/uutiset/3-11182442>

Varhaisen tuen käsikirja. (2012). *Varhaisen tuen käsikirja. Pieksämäen kaupunki. Pahinta on jos kukaan ei puutu – Jokainen meistä voi puuttua!* <https://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/kasikirjajulkinenversio.pdf>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Ylikulju, A. (2020.) *Varhaiskasvatushenkilöstön käsityksiä kasvatuskumppanuudesta* [pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202005161893>

Liite 1: Kyselylomake

Opinnäytetyö

Kyselyllä kerätään aineistoa opinnäytetyöhön, jonka tavoitteena on kartoittaa kasvatuskumppanuuden merkitystä, silloin kun lapselle tarjotaan varhaista tukea varhaiskasvatuksessa. Tämän kyselyn ovat laatineet Hämeen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat. Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden kanssa.

Kyselyyn vastaaminen vie maximissaan 10 minuuttia. Päiväkotiin ja sen henkilökuntaan liittyvät tunnistetiedot käsitellään luottamuksellisena, eikä niitä julkisteta valmiissa opinnäytetyössä.

1. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt varhaiskasvatuksen opettajan toimessa? (Haemme työvuosiesi kokonaismäärää: eri yksiköissä työskentely yhteen laskettuna.)

- 0-1 vuotta
- 2-3 vuotta
- 4-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- Yli 10 vuotta

2. Koulutustaustani on

- Opistotausta
- Ammattikorkeakoulu
- Yliopisto

3. Minkä ikäisten lasten ryhmässä työskentelet tällä hetkellä?

- 0-3-vuotiaat
- 1-5-vuotiaat
- 3-5-vuotiaat
- Esiopetus

Lapsi voi tarvita tukea niin fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän kuin sosiaalisen kehityksenkin osa-alueilla. Tuen tarve voi myös johtua tilanteesta, jossa lapsen kasvuolot vaarantavat hänen terveyttään tai kehitystään tai eivät tue niitä.

Varhainen tuki on toimintaa, jolla pyritään tunnistamaan ja sitä kautta ehkäisemään sekä helpottamaan lasten ja perheiden ongelmia heti kun huoli on tullut ilmi. Varhaisen tuen ydinajatus on, että lapsen hyvinvointi saavutetaan tukemalla perheitä

4. Koen osaavani tarjota varhaista tukea lapselle eri kehityksen osa-alueilla

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

5. Koen osaavani tarjota varhaista tukea perheelle lapsen eri kehityksen osa-alueilla

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

6. Koetko työttömyyden tuen tärkeäksi tekijäksi osana varhaista puuttumista?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

7. Miten koet varhaisen tuen toteutumisen tällä hetkellä työpaikallasi?

8. Toteutuuko päiväkodissanne yhteistyö eri tahojen kanssa? Valitse tahot, joiden kanssa yhteistyö mielestäsi toimii.

- Neuvola
- Perhetyö
- Lastensuojelu
- Psykologi
- Puheterapeutti
- Toimintaterapeutti
- Erityisvarhaiskasvatuksenopettaja
- Kiertävä erityisvarhaiskasvatuksenopettaja

9. Minulla on riittävästi osaamista puhua perheen kanssa haastavistakin asioista.

- Kyllä
- Ei

10. Jos vastasit kohdan 9 kysymykseen ei, vastaa seuraavaan avoimeen kysymyskenttään, miten toivoisit työnantajan tukevan osaamistasi koskien huolenpuheeksiottoa.

11. Tiedän, milloin minun tulee tehdä lastensuojeluilmoitus

- Kyllä
- En

12. Olen tehnyt työurani aikana lastensuojeluilmoituksen

- Kyllä
- En

13. Mitkä seikat näet oleellisena varhaista tukea annettaessa lapselle?

14. Miten varhaisen tuen toteutumista voitaisiin mielestäsi edistää?

Lasten huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välistä kasvatusyhteistyötä voidaan kutsua nimikkeellä kasvatuskumppanuus. Sen avulla pyritään tietoisesti sitoutumaan ja toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi sekä henkilöstön ja vanhempien avulla.

Kasvatuskumppanuudessa vanhemmilla ja kasvattajilla voivat olla sisällöltään erilaisia tietoja lapsista, jotka yhdistyvät toisiinsa lapsen hyvinvointia kannattelevasti. Tiedot ovat keskenään samanarvoiset ja yhteistyön avulla voidaan saada erilaisia taitoja toimia apuna lapsen kasvussa ja kehityksessä.

15. Kuinka usein keskustelet lapsen vanhempien/hoitajien kanssa hoidossa olevasta lapsesta tai perheen muista asioista

- Päivittäin
- Useita kertoja viikossa
- Satunnaisesti
- Harvoin
- En koskaan

16. Missä tilanteissa keskustelet lapsen vanhempien/hoitajien kanssa hoidossa olevasta lapsesta tai perheen muista asioista?

- Hakutilanteissa
- Vanhempainilloissa
- Vasukeskusteluissa
- Tekstiviestitse
- Puhelimitse
- Muuta viestintäkanavaa hyödyntäen

17. Koetko, että kasvatuskumppanuus toteutuu hyvin työyhteisössäsi?

- Kyllä
- Ei
- Vaihtelevasti

18. Koen yhteistyön vanhempien/hoitajien kanssa

- Helpoksi
- Vaihtelevaksi
- Haastavaksi

19. Kasvatuskumppanuudelle merkittävimmiksi koen (valitse 5 mielestäsi tärkeintä tekijää)

- Vuorovaikutus
- Aika
- Yhteiset tapahtumat
- Vanhempainillat
- Vasukeskustelut
- Tiedonkulku
- Vanhempien motivaatio
- Oma motivaationi
- Vanhempien voimavarat
- Yhteinen kielitaito
- Vanhempien osallisuus lapsen päivähoitoa koskevissa asioissa
- Yhteydenpitoon tarkoitettu viestintäkanava (esim. Daisy.net jne.)
- Jokin muu, mikä?

20. Mitkä seikat näet mahdollisina haasteina kasvatuskumppanuuden toteutumiselle? (valitse mielestäsi 3 haastetta)

- Aika
- Tiedonkulku
- Yhteisen kielitaidon puuttuminen
- Vanhempien motivaatio
- Oma motivaationi
- Vuorovaikutuksen haasteet
- Jokin muu, mikä?

21. Miten kasvatuskumppanuuden toteutumista voitaisiin mielestäsi edistää?

Liite 2: Saatekirje

INFOKIRJE VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJILLE

Hei! Olemme Hämeen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita. Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä _____ kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden kanssa. Opinnäytetyömme aiheena on **kasvatuskumppanuuden merkitys varhaista tukea tarjottaessa varhaiskasvatuksessa**.

Opinnäytetyön tavoite ja tavoiteltava hyöty on tuottaa käytännössä sovellettavaa tietoa varhaisen tuen toteutumisesta sekä yhteistyön toimivuudesta vanhempien kanssa. Tavoitteenamme on tutkia aihetta erityisesti **kasvatuskumppanuuden** näkökulmasta. Haluamme perehtyä aiheeseen varhaiskasvattajien näkökulmasta ja tutkia sitä, millainen merkitys heidän mielestään kasvatuskumppanuuden toimivuudella on varhaisen tuen toteutumiselle.

Toteutamme aineiston keruun internetin välityksellä Webropol-kyselyä hyödyntäen. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja tapahtuu anonymisti. Valmiissa opinnäytetyössä ei julkaista päiväkoteja tai muita tunnistetietoja. Kyselyyn vastaaminen vie maksimissaan 10 minuuttia. Kysely sisältää avoimia ja monivalintakysymyksiä. Toivoisimme, että mahdollisimman moni teistä varhaiskasvatuksen opettajista vastaisi kyselyymme, jotta pystymme analysoimaan tutkimusaineistoa laajasti. Kiitos!

Linkki kyselyyn on auki ja vastausaikaa on 31.03 asti.

Linkki kyselyyn: <https://link.webropolsurveys.com/S/7087C18B5BEC6BEC>

Jos haluat kyselystä tai opinnäytetyöstämme lisätietoa, laitathan viestiä jollekin meistä:

maiju.pitkanen@student.hamk.fi

roosa.sillanpaa@student.hamk.fi

iida.peura@student.hamk.fi

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Liite 3: Huolen vyöhykkeet

HUOLEN VYÖHYKKEET (THL)

Huolen vyöhykkeitä on neljä. Vyöhykkeet jakaantuvat seitsemään huolen asteeseen. Huolen vyöhykkeistössä työntekijöiden lapsista ja nuorista kokema huoli nähdään jatkumona, jonka yhdessä ääripäässä on ei huolta tilanne ja toisessa ääripäässä suuren huolen tilanne, jossa työntekijä kokee lapsen tai nuoren olevan välittömässä vaarassa.

I Ei huolta vyöhyke (1)

Työntekijä kokee, että lapsen asiat ovat hyvin. Lapsi kasvaa, kehittyy tai oppii normaalisti ja hänellä on hyvät kasvuolosuhteet. Työntekijä kokee asioiden ja oman toiminnan sujuvan niin kuin pitääkin ja tuottavan toivottuja tuloksia

II Pienen huolen vyöhyke (2-3)

Työntekijällä käy pieni huoli tai ihmettely mielessä, jopa toistuvasti. Hänellä on kuitenkin vahva luottamus omaan auttamismahdollisuuksiinsa. Näissä tilanteissa huolen puheeksi ottaminen koetaan suhteellisen helpoksi, koska työntekijä pystyy tarjoamaan tukeaan. Useimmiten tuki myös menee tueksi ja tuottaa toivottua myönteistä kehitystä. Pienen huolen vyöhykkeellä on hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen.

III Huolen harmaa vyöhyke (4-5)

Työntekijän huoli on tuntuva ja kasvaa edelleen. Omat auttamiskeinot on käytetty tai ne ovat vähissä. Usko omaan auttamismahdollisuuksiin on ehtymässä. Usein tällä alueella esiintyvää huolta on ilmennyt jo pitkään. Tilanteet ja asiakkuudet ovat kuormittavia, tilanteeseen liittyvien tahojen työnjako on usein epäselvä tai muiden tahojen mukanaolosta ei ole tietoa.

Työntekijä kokee kasvavaa huolta, kaipaa lisävoimavaroja ja kontrollia, mutta on samanaikaisesti epävarma "riittävästä näytöstä" ja voi pelätä liioittelevansa. Työntekijä joutuu pohtimaan myös velvollisuuksiaan. Sitooko häntä vaitiolovelvollisuus vai lastensuojelulain 25 § ilmoitusvelvollisuus, joka antaa mahdollisuuden hakea tukea ja asiantuntija-apua lastensuojelun työntekijöiltä.

IV Suuren huolen vyöhyke (6-7)

Työntekijä arvioi lapsen tai nuoren olevan vaarassa. Huoli on tuntuva ja omat keinot ovat lopussa. Vyöhykkeelle sijoittuvat huolet eivät anna työntekijöille enää mahdollisuutta empimiseen. Työntekijä ennakoi, että lapselle tai nuorelle käy todella huonosti, ellei tilanteeseen saada muutosta heti.